

Financiering van water in Vlaanderen 2023

Studie uitgevoerd in opdracht van de Vlaamse Milieumaatschappij als onderdeel van de referentietaak water

Referentie: 2025/WET/R/3505
Depotnummer: D/2026/6871/006

VLAAMSE MILIEUMAATSCHAPPIJ

vito

Vision on technology for a better world

vito.be

Auteurs

Karel Bagnoli
Milieu-econoom
karel.bagnoli@vito.be

Steven Broekx
Milieu-econoom

Deze studie is uitgevoerd in opdracht van de Vlaamse Milieumaatschappij. Het bevat de mening van de auteur(s) en niet noodzakelijk die van de Vlaamse Milieumaatschappij.

VITO
Boeretang 200
2400 MOL
Belgium
BTW No: BE0244.195.916
vito@vito.be – www.vito.be
IBAN BE34 3751 1173 5490 BBRUBEBB

Inhoud

Inhoud 1

Lijst van tabellen 3

Lijst van figuren 4

Inleiding 7

1. Methode 8

1.1 Watertaken en financierende instrumenten 8

1.2 Aandachtspunten bij de afbakening van de watertaken 9

1.3 Toerekening van bijdragen aan doelgroepen 11

1.3.1 Toerekening van bijdragen via de integrale waterfactuur en de heffingendatabank 11

1.3.2 Toerekening van bijdragen via de algemene middelen 11

2. Resultaten 13

2.1 Algemene financiering van water 13

2.1.1 Algemene evolutie van 2014 tot 2023 17

2.1.2 Evolutie van de bijdrage van doelgroepen aan totale uitgaven 19

2.1.3 Evolutie van de instrumenten volgens financieringsbron 20

2.1.4 Evolutie van de financierende instrumenten ten opzichte van regulerende instrumenten 20

2.2 Instrumenten met betrekking tot watervoorziening 21

2.3 Instrumenten met betrekking tot de afvalwaterketen 24

2.4 Instrumenten met betrekking tot watersystemen 26

Conclusie 31

Literatuurlijst 33

Begrippenlijst 36

Bijlage A – Methode voor berekening instrumenten met betrekking tot watervoorziening 37

A.1 Drinkwatercomponent van de integrale waterfactuur 37

A.2 Vergoedingen aanvullende diensten drinkwatermaatschappijen 37

A.3 Heffing op oppompen van grondwater 38

A.4 Heffing op captatie van oppervlaktewater 38

A.5 Zelfvoorzieningen waterwinning en duurzaam watergebruik 39

Bijlage B – Methode voor berekening instrumenten met betrekking tot de afvalwaterketen 46

B.1 Bovengemeentelijke saneringsbijdrage en -vergoeding van de integrale waterfactuur 46

B.2 Werkingstoelage aan drinkwatermaatschappijen voor bovengemeentelijke sanering 46

B.3 Heffing op waterverontreiniging 47

B.4 Gemeentelijke saneringsbijdrage en -vergoeding van de integrale waterfactuur 47

B.5 Algemene middelen Vlaamse overheid voor toelage gemeentelijke sanering 48

B.6 Lokale financieringsinstrumenten met betrekking tot gemeentelijke sanering 48

B.7 Zelfvoorziening sanering afvalwater 49

Bijlage C – Methode voor berekening instrumenten met betrekking tot beheer van watersystemen **61**

C.1 Financiering uit algemene middelen Vlaamse overheid domeinen Omgeving en landbouw 61

C.2 Financiering uit algemene middelen Vlaamse Overheid domein mobiliteit 62

C.3 Financiering uit algemene middelen Provincies 64

C.4 Polderbelastingen ter financiering Polders en wateringen 64

C.5 Financiering uit algemene middelen Steden en Gemeenten 65

C.6 Zelfvoorzieningen waterbeheer 65

Bijlage D – Tabel met bedragen per financieringsinstrument **67**

Lijst van tabellen

Tabel 1 Overzicht van de watertaken en financierende instrumenten opgenomen in deze studie. 9
Tabel 2 Vlaamse bijdrage van de verschillende doelgroepen aan de financiering van de algemene middelen van de federale overheid 2022, in miljoen euro. 12
Tabel 3 Update databronnen Watersysteembeheer in 2023 t.o.v. 2020. 27
Tabel 4 Captatieheffingen oppervlaktewater 2023. 39
Tabel 5 Raming totale volumes eigen waterwinning huishoudens in 2023. 40
Tabel 6 Kengetallen voor investerings- en onderhoudskosten van hemelwaterput in 2023. 41
Tabel 7 Kengetallen voor investerings- en onderhoudskosten van hemelwaterton in 2023. 41
Tabel 8 Kengetallen voor investerings- en onderhoudskosten van grondwaterput in 2023. 42
Tabel 9 Overzicht resultaten kosten zelfvoorziening waterwinning huishoudens in 2023. 42
Tabel 10 Watergebruik door industrie, energie en dienstensector (miljoen m^3/jaar) in 2022. 43
Tabel 11 Kengetallen kostprijs verschillende types water, geïndexeerd voor 2023. 44
Tabel 12 Overzicht resultaten kosten zelfvoorziening waterwinning bedrijven, o.b.v. verbruiken in 2022 en prijzen van 2023. 45
Tabel 13 Overzicht resultaten kosten zelfvoorziening waterwinning landbouw in 2022. Er was geen data beschikbaar voor referentiejaar 2023. 45
Tabel 14 Kengetallen kosten IBA's in 2023. 50
Tabel 15 Kengetallen kosten septische putten in 2023. 50
Tabel 16 Aantal bedrijven en volumes afvalwater waarvoor zuiveringstechnieken worden toegepast in 2023. 52
Tabel 17 Kengetallen voor investerings- en werkingskosten per zuiveringstechniek en klasse in 2023. 53
Tabel 18 Raming kosten voor eigen zuivering afvalwater bij bedrijven in 2023. 54
Tabel 19 Kostenraming voor mestverwerking in 2022. 56
Tabel 20 Raming vereiste mestopslagcapaciteit in 2023. 56
Tabel 21 Raming kosten mestopslag zonder correctie VLIF-bijdrage in 2023. 57
Tabel 22 Kostenraming eigen financiering mestopslagcapaciteit in 2023. 57
Tabel 23 Kostenraming eigen financiering aangepaste voedertechnieken in 2023. 58
Tabel 24 Kostenraming eigen kosten staalnames in 2023. 59
Tabel 25 Kostenraming eigen kosten aangepaste bemestingstechnieken in 2023. 59
Tabel 26 Kostenraming eigen kosten voor waterzuivering in 2023. 60
Tabel 27 Overzicht watergerelateerde uitgaven Vlaamse overheid domeinen omgeving en landbouw in 2023. 61
Tabel 28 Totale uitgaven beleidsdomein mobiliteit in 2023. 62
Tabel 29 Uitgaven afdeling kust agentschap MDK in 2023. 62
Tabel 30 Uitgaven De Vlaamse Waterweg 2023. 63
Tabel 31 Uitgaven Waterbouwkundig Labo 2023. 63
Tabel 32 Uitgaven maritieme toegang 2023. 63
Tabel 33 Geschatte kosten voor gescheiden afvoer gemaakt door huishoudens in 2023. 66
Tabel 34 Detailtabel van uitgaven opgesplitst per watertaak, en per financieringsinstrument voor jaren 2014, 2017, 2020 en 2023. 69

Lijst van figuren

Figuur 1 Sankey-diagram van de financiële stromen in 2023 (bedragen in miljoen euro). De stromen vertrekken van de doelgroepen, en worden gelinkt aan de verschillende instrumenten. Vanuit de instrumenten worden de financieringsstromen in de laatste kolom verder toegewezen aan de verschillende watertaken. Deze figuur bevat stromen tussen instrumenten. Met uitzondering van dit Sankey-diagram wordt in de rest van de analyse abstractie gemaakt van de stromen tussen instrumenten. 14
Figuur 2 Financieringsstructuur van het Vlaamse waterbeleid naar watertaken, instrumenten en doelgroepen in 2023. Hierin worden de stromen tussen instrumenten die weergegeven worden in Figuur 1 niet meegenomen. 16
Figuur 3 Evolutie van de totale uitgaven (in miljard euro) voor water, uitgesplitst naar watertaken (afvalwaterketen, watervoorziening, watersystemen) over de jaren 2014 tot 2023. Zowel in reële (prijsniveau 2014) als nominale termen. 17
Figuur 4 Totale wateruitgaven in Vlaanderen uitgedrukt als percentage van het bruto binnenlands product (BBP), voor de periode 2014 tot 2023. 18
Figuur 5 Evolutie van de wateruitgaven per capita (in euro) in Vlaanderen van 2014 tot 2023, in nominale termen en reële termen (prijsniveau 2014). 18
Figuur 6 Investeringsuitgaven en totale uitgaven per watertaak in miljard euro en investeringsuitgaven als percentage t.o.v. de totale uitgaven per watertaak voor 2023. 19
Figuur 7 Evolutie van de bijdrage van de doelgroepen (huishoudens, bedrijven en landbouw) aan de totale wateruitgaven in Vlaanderen (2017 tot 2023). Zowel absolute bedragen (in miljoen euro) als procentuele aandelen. 19
Figuur 8 Evolutie van de uitgaven volgens financieringsbron voor de jaren 2014 tot 2023. Zowel absolute bedragen (in miljoen euro) als procentuele aandelen worden weergegeven. 20
Figuur 9 Evolutie van de bijdrage van regulerende versus financierende instrumenten voor de jaren 2014 tot 2023 in percentages. 21
Figuur 10 Evolutie van de totale uitgaven (in miljoen euro) van de watervoorzieningstaak (2014 tot 2023), in nominale en reële termen (prijsniveau 2014). 22
Figuur 11 Evolutie van de uitgaven per instrument binnen de watervoorzieningstaak voor 2014 tot 2023 (in miljoen euro). 23
Figuur 12 Investeringsuitgaven per actor binnen de watervoorzieningstaak in 2023 (in miljoen euro). De investeringsuitgaven voor de drinkwatermaatschappijen zijn opgesplitst in uitbreidings- en vervangingsinvesteringen, voor zelfvoorziening van huishoudens, bedrijven, en landbouw is deze data niet beschikbaar. 23
Figuur 13 Evolutie van de totale uitgaven (in miljoen euro) voor de afvalwaterketen (2014 tot 2023), in nominale en reële termen (prijsniveau 2014). 24
Figuur 14 Evolutie van de uitgaven (in miljoen euro) per financieringsinstrument binnen de afvalwaterketen (2014 tot 2023). 25
Figuur 15 Investeringsuitgaven per actor binnen de watertaak afvalwaterketen in 2023 (in miljoen euro). De investeringsuitgaven voor Aquafin en de gemeenten zijn opgesplitst in uitbreidings- en vervangingsinvesteringen, voor zelfvoorziening van huishoudens, bedrijven, en landbouw is deze data niet beschikbaar. 26
Figuur 16 Evolutie van de totale uitgaven (in miljoen euro) voor watersysteembeheer (2014 tot 2023), in nominale en reële termen (prijsniveau 2014). 28
Figuur 17 Evolutie van de uitgaven (in miljoen euro) per financieringsinstrument binnen de watertaak watersystemen (2014 tot 2023). 28

Lijst van figuren

Figuur 18 Investeringsuitgaven per instantie binnen de watertaak watersysteembeheer in 2023 (in miljoen euro). De investeringsuitgaven zijn niet opgesplitst in uitbreidings- en vervangingsinvesteringen. 29

Inleiding

Deze studie brengt de financieringsstromen voor water in Vlaanderen voor het jaar 2023 in kaart. Het is een actualisatie van eerdere inventarisaties voor de referentiejaren 2014[1], 2017[2] en 2020[3]. De studie is uitgevoerd in opdracht van de Vlaamse Milieumaatschappij in het kader van de referentietaak water, en bouwt voort op de methodologie van de vorige inventarisaties. Dit laat toe om trends in kaart te brengen sinds 2014.

De uitgaven en inkomsten binnen het waterbeleid worden gegroepeerd volgens drie watertaken: watervoorziening, afvalwaterketen en watersysteembeheer. Vier bronnen van financiering worden onderscheiden: de integrale waterfactuur, watergerelateerde heffingen, algemene middelen en zelfvoorzieningen door huishoudens, bedrijven en de landbouwsector.

De financiering van water in Vlaanderen bedraagt 3,5 miljard euro in 2023. Dit is een nominale stijging ten opzichte van 2014 toen er 2,3 miljard euro werd uitgegeven aan water. Deze stijging is deels het gevolg van beleidskeuzes, waaronder de verhoogde investeringen in waterzekerheid en waterweerbaarheid via de Blue Deal, en deels toe te schrijven aan inflatie. Hoewel er op het vlak van het watersysteembeheer een duidelijke verhoging is, blijft deze watertaak met 0,6 miljard euro in 2023 aanzienlijk kleiner dan de watertaken watervoorziening en de afvalwaterketen, die respectievelijk goed zijn voor 1,2 miljard en 1,7 miljard euro. Huishoudens leveren met ongeveer 60% veruit de grootste bijdrage, terwijl bedrijven en landbouw respectievelijk 36% en 4% bijdragen. De integrale waterfactuur blijft het belangrijkste financierende instrument, gevolgd door zelfvoorzieningen, de algemene middelen en de heffingen.

Een belangrijke toevoeging ten opzichte van het vorige rapport met referentiejaar 2020[3] is de opsplitsing tussen de totale uitgaven en de investeringsuitgaven. In dit rapport wordt per watertaak een afzonderlijke figuur gepresenteerd die de investeringsuitgaven per instantie of actor visualiseert. We maken hierbij waar mogelijk onderscheid tussen uitbreidings- en vervangingsinvesteringen. Door de investeringsuitgaven in kaart te brengen wordt duidelijker hoe deze investeringen zich verhouden tot de investeringsbehoeften.

Het rapport bestaat uit twee hoofdstukken. In Hoofdstuk 1 wordt de gehanteerde methode toegelicht, inclusief de manier waarop watertaken en financieringsstromen zijn afgebakend en toegewezen aan doelgroepen. Hoofdstuk 2 gaat dieper in op de resultaten, met aandacht voor de evolutie van de totale financiering, de bijdrage per doelgroep, de rol van instrumenten en de onderlinge verhouding tussen watertaken. Tenslotte worden de voornaamste conclusies gepresenteerd.

De berekeningsmethoden zijn per watertaak beschreven in afzonderlijke bijlagen: Bijlage A voor de watertaak watervoorziening, Bijlage B voor de watertaak afvalwaterketen en Bijlage C voor de watertaak watersysteembeheer.

[1] Cf. De Nocker & Broekx (2017)
[2] Cf. 13. Financiering van water in Vlaanderen 2017 — Vol van water
[3] Cf. Financiering van water in Vlaanderen in 2020

1. Methode

1.1 Watertaken en financierende instrumenten

Deze studie deelt de financieringsstromen op volgens drie grote watertaken, namelijk watervoorziening, afvalwaterketen en watersysteembeheer die gefinancierd worden door een set van verschillende instrumenten. De omschrijving en de indeling van de watertaken zijn gebaseerd op de indeling in de Nederlandse studie naar de financiering van watertaken (Ministerie van Infrastructuur en Milieu, 2015). De indeling werd beperkt aangepast in functie van de organisatie van de watertaken in Vlaanderen en de beschikbaarheid van informatie, zowel m.b.t. de uitgaven van de watertaken als de wijze van financiering. Voor een uitgebreide beschrijving van de watertaken wordt verwezen naar het rapport voor het referentiejaar 2017[2].

De uitgaven ter uitvoering van de watertaken worden gefinancierd door instrumenten. We onderscheiden vier grote groepen van instrumenten: de integrale waterfactuur, watergerelateerde heffingen, algemene middelen en zelfvoorzieningen (i.e. maatregelen die genomen worden door huishoudens, bedrijven en de landbouwsector).

Tabel 1 geeft een overzicht van de watertaken en de bijhorende financierende instrumenten die in deze nota beschouwd worden. Bij het toewijzen van instrumenten aan watertaken is telkens gekozen om een instrument in zijn geheel toe te wijzen aan de meest relevante watertaak. In de praktijk worden met eenzelfde instrument soms ook activiteiten gefinancierd die tot een andere watertaak gerekend kunnen worden. Daarnaast komen ook stromen tussen watertaken en instrumenten voor. In Paragraaf 2.1 worden deze stromen concreet benoemd.

Watertaak	Financierend instrument	Financieringsbron
A. Watervoorziening	A.1 Drinkwatercomponent van de integrale waterfactuur drinkwatermaatschappijen	Integrale waterfactuur
	A.2 Vergoedingen aanvullende diensten	Integrale waterfactuur
	A.3 Heffing op oppompen van grondwater	Heffingen
	A.4 Heffing op captatie van oppervlaktewater	Heffingen
	A.5 Zelfvoorzieningen waterwinning en duurzaam watergebruik	Zelfvoorziening
B. Afvalwaterketen	B.1 Bovengemeentelijke saneringsbijdrage en -vergoeding van de integrale waterfactuur	Integrale waterfactuur
	B.2 Werkingstoelage aan drinkwatermaatschappijen voor bovengemeentelijke sanering	Algemene middelen
	B.3 Heffing op waterverontreiniging	Heffingen
	B.4 Gemeentelijke saneringsbijdrage en -vergoeding van de integrale waterfactuur	Integrale waterfactuur
	B.5 Algemene middelen Vlaamse overheid voor toelage gemeentelijke sanering	Algemene middelen

	B.6 Lokale financieringsinstrumenten m.b.t gemeentelijke sanering	Algemene middelen
	B.7 Zelfvoorzieningen sanering afvalwater	Zelfvoorziening
C. Watersysteembeheer	C.1 Financiering uit algemene middelen Vlaamse overheid domeinen omgeving en landbouw	Algemene middelen
	C.2 Financiering uit algemene middelen Vlaamse overheid domein mobiliteit	Algemene middelen
	C.3 Financiering uit algemene middelen provincies	Algemene middelen
	C.4 Polderbelastingen ter financiering polders en wateringen	Heffingen
	C.5 Financiering uit algemene middelen steden en gemeenten	Algemene middelen
	C.6 Zelfvoorzieningen waterbeheer	Zelfvoorziening

Tabel 1 Overzicht van de watertaken en financierende instrumenten opgenomen in deze studie.

Er zijn geen substantiële wijzigingen in de berekeningsmethode van de uitgaven voor de watertaken watervoorziening en afvalwaterketen. Bij de watertaak watersysteembeheer zijn er bijkomende uitgaven toegevoegd en nieuwe databronnen gebruikt. Meer details hierover zijn te vinden in Tabel 3.

Een belangrijk aandachtspunt bij de afbakening is dat er nog steeds financieringsinstrumenten zijn die niet meegerekend worden. In de meeste gevallen is dit te wijten aan een gebrek aan data. In de volgende paragraaf worden per watertaak enkele van deze niet-becijferde instrumenten benoemd en toegelicht.

1.2 Aandachtspunten bij de afbakening van de watertaken

De focus van de studie is om de watertaken in kaart te brengen die relevant zijn met het oog op het behalen van de goede toestand van de waterlichamen zoals bedoeld in de Kaderrichtlijn Water, overstromingsrisico's te verminderen en de gevolgen van waterschaarste en droogte te beperken. Specifieke maatregelen m.b.t. bevaarbaarheid, scheepvaart en goederentransport vallen buiten de focus van deze studie.

Hieronder worden voor de verschillende watertaken enkele belangrijke aandachtspunten meegegeven. Deze zijn grotendeels vergelijkbaar met de aandachtspunten van de studie met referentiejaar 2020[3].

→ Aandachtspunten bij de afbakening voor watervoorziening

Watervoorziening omvat de kosten voor de productie en levering van water, inclusief de financiering van de eigen waterwinning door de doelgroepen. Kosten m.b.t. waterbesparing worden niet meegenomen aangezien deze niet goed af te bakenen zijn en er onvoldoende data beschikbaar is. Uitgaven voor de voorbehandeling van water, zoals het ontharden van water, zijn niet opgenomen in de analyse. Deze kosten zijn moeilijk te traceren en maken doorgaans integraal deel uit van het gebruiksproces van water.

Ook de vergoedingen voor het gebruik van grijs water ter vervanging van grondwater worden niet meegenomen. Er worden niet langer subsidies gegeven aan drinkwatermaatschappijen in het kader van het grijswaterbesluit. De kosten voor levering van grijs water zijn meegenomen bij de zelfvoorzieningen.

De uitgaven gerelateerd aan het hergebruik van gezuiverd afvalwater zitten ook niet vervat in deze studie. Deze kosten worden voor een klein deel onrechtstreeks meegenomen in instrumenten A.5 (zelfvoorzieningen waterwinning en duurzaam watergebruik) en B.7 (zelfvoorzieningen sanering afvalwater), maar werden verder niet specifiek berekend. Deze uitgave is vermoedelijk op dit moment nog beperkt, hoewel het Blue Deal programma in 2021 – 2023 gerichte subsidies op dit vlak verleend heeft.

→ Aandachtspunten bij de afbakening voor de afvalwaterketen

Voor de afvalwaterketen worden de kosten voor de afvoer, inzameling en zuivering van afvalwater meegenomen, evenals de maatregelen die de doelgroepen zelf nemen om water te zuiveren. Uitgaven voor proces-geïntegreerde maatregelen of maatregelen die door derden worden genomen, zoals het gebruik van fosfaatvrije wasmiddelen, zijn niet inbegrepen in de analyse.

→ Aandachtspunten bij de afbakening voor watersysteembeheer

Deze watertaak omvat de uitgaven voor maatregelen die tot doel hebben om overstromingsrisico's duurzaam te verminderen, de gevolgen van waterschaarste en droogte te beperken en ecologisch herstel van waterlopen te realiseren. Dit betreft publieke uitgaven voor het beheer van waterlopen en investeringen in overstromingsgebieden, groenblauwe netwerken, natte natuur, alsook zelfvoorzieningen op het vlak van watersysteembeheer. Hierbij moet genoteerd worden dat zeker niet alle uitgaven van bijvoorbeeld overheden en overheidsorganisaties worden meegenomen. O.a. uitgaven van ANB voor natte natuur buiten de Blue Deal zijn niet geraamd. Ook algemene werking en middelen van het Departement Landbouw & Visserij, het Departement Omgeving, De Vlaamse Waterweg en het Departement Mobiliteit en Openbare Werken worden niet meegenomen. Dit is omdat het moeilijk is enkel het deel voor water af te splitsen. De projecten en werking van deze entiteiten is immers vaak gericht op diverse doelen, namelijk uitdagingen op vlak van water, ruimtelijk beleid, natuur, biodiversiteit, landbouw, etc.

Uitgaven voor de sanering van bodemverontreiniging, die ook een invloed hebben op grondwater, worden niet meegenomen. Wel worden de uitgaven van baggerwerken, de verwerking van verontreinigde baggerspecie en waterbodemsaneringen door OVAM en waterloopbeheerders meegerekend onder de uitgaven van het beleidsdomeinen omgeving en mobiliteit, instrumenten C.1 en C.2. Verzekeringen tegen overstromingen of vergoedingen van schade bij overstromingen worden niet beschouwd. Uitgaven van de Vlaamse overheid, Departement Mobiliteit en Openbare Werken, die enkel betrekking hebben op scheepvaart, loskades of gebruik van watergebonden bedrijventerreinen vallen ook buiten beschouwing.

Daarnaast kunnen ook andere relevante financieringsbronnen een rol spelen, zoals Europese projectmiddelen. Voor watergerelateerde investeringen van de VMM worden deze middelen wel meegenomen, maar dat is niet het geval voor investeringen door andere entiteiten. Gebiedsgerichte projecten van onder meer VLM en het Departement Omgeving, waarin water slechts één van de behandelde thema's is, zijn buiten de scope van deze studie gebleven. Dit komt enerzijds door het thematisch brede karakter van deze initiatieven en

anderzijds door de beperkte beschikbaarheid van consistente en gedetailleerde financiële data.

1.3 Toerekening van bijdragen aan doelgroepen

1.3.1 Toerekening van bijdragen via de integrale waterfactuur en de heffingendatabank

Informatie over de bijdragen vanuit de verschillende doelgroepen komt vooral uit de waterboeken (bijdragen via de integrale waterfactuur) en de heffingendatabank (heffingen op winning van grondwater en oppervlaktewater). Voor de instrumenten gelinkt aan de integrale waterfactuur en de heffingen hebben we een analyse gemaakt op basis van geanonimiseerde data van bijdragen via de integrale waterfactuur en de heffing op grondwaterwinning en waterverontreiniging. In deze studie worden gegevens gebruikt uit heffingsjaar en facturatiejaar 2023, die betrekking hebben op verbruiken van 2022.

De toewijzing van de bijdragen aan de verschillende doelgroepen (huishoudens, landbouw en bedrijven) gebeurt op basis van de NACE-codes die werden toegewezen aan de abonnees in de waterboeken en heffingendatabank. Dit is een benadering, gezien niet alle drinkwatermaatschappijen beschikken over de NACE-codes van hun abonnees.

1.3.2 Toerekening van bijdragen via de algemene middelen

De toerekening van bijdragen via de algemene middelen is gebaseerd op gegevens voor het jaar 2022. Het geheel van de uitgaven wordt verdeeld over de doelgroepen op basis van hun financiële bijdrage aan het Vlaamse deel van de inkomsten van de federale overheid (exclusief sociale bijdrage). De toerekeningswijze is identiek voor alle uitgaven die via de algemene middelen gefinancierd worden.

Tabel 2 geeft een overzicht van de verschillende belastingcategorieën en hun aandeel in de totale inkomsten van de federale overheid in Vlaanderen voor 2022 en geeft per categorie aan hoeveel elke doelgroep bijdraagt. Voor de huishoudens rekenen we dus een bijdrage van 71% voor instrumenten die via de algemene middelen gefinancierd worden. Voor bedrijven komt dit op 29% en voor de landbouwsector op 0,32%.

Inkomstencategorieën 2022 In miljoen euro	Totale bijdragen	Aandeel doelgroepen			
		Huishoudens	Niet-huishoudens		
			Totaal	Bedrijven	Landbouw
Directe inkomsten					
Inkomensbelasting	60.178	60.178			
Vennootschapsbelasting	21.816		21.816	21.571	244
Andere (vermogen, etc.)	10.630	8.482	2.148	2.124	24
Subtotaal directe belastingen	92.624	68.660	23.964	23.696	268
Indirecte inkomsten - productgebonden belastingen					
BTW	36.442	28.641	7.801	7.713	87
Overige productgebonden (accijnzen)	19.453	12.431	7.022	6.943	79
Niet-productgebonden	11.635	4.230	7.405	7.322	83
Subtotaal indirecte belastingen	67.530	45.302	22.228	21.979	249
Subtotaal indirecte en directe belastingen	160.154	113.962	46.192	45.674	517
	100%	71%	29%	29%	0,32%
Sociale zekerheidspremies					
Ten laste werkgevers	55.135		55.135	54.518	617
Ten laste werknemers	28.454	28.454			
Subtotaal sociale premies	83.589	28.454	55.135	54.518	617
Totaal inclusief sociale zekerheidspremies	243.743	142.416	101.327	100.192	1.135
	100%	58%	42%	41%	0,47%

Tabel 2 Vlaamse bijdrage van de verschillende doelgroepen aan de financiering van de algemene middelen van de federale overheid 2022, in miljoen euro.

2. Resultaten

2.1 Algemene financiering van water

De totale financiering van water in Vlaanderen bedroeg 3,49 miljard euro in 2023. De financiële stromen worden in Figuur 1 weergeven in een Sankey-diagram. Figuur 2 geeft een algemeen overzicht van alle individuele financieringsinstrumenten van water in Vlaanderen in 2023. De drie componenten van de integrale waterfactuur blijven de belangrijkste instrumenten. De totale middelen verzameld via deze instrumenten bedroegen 1,6 miljard euro in 2023.

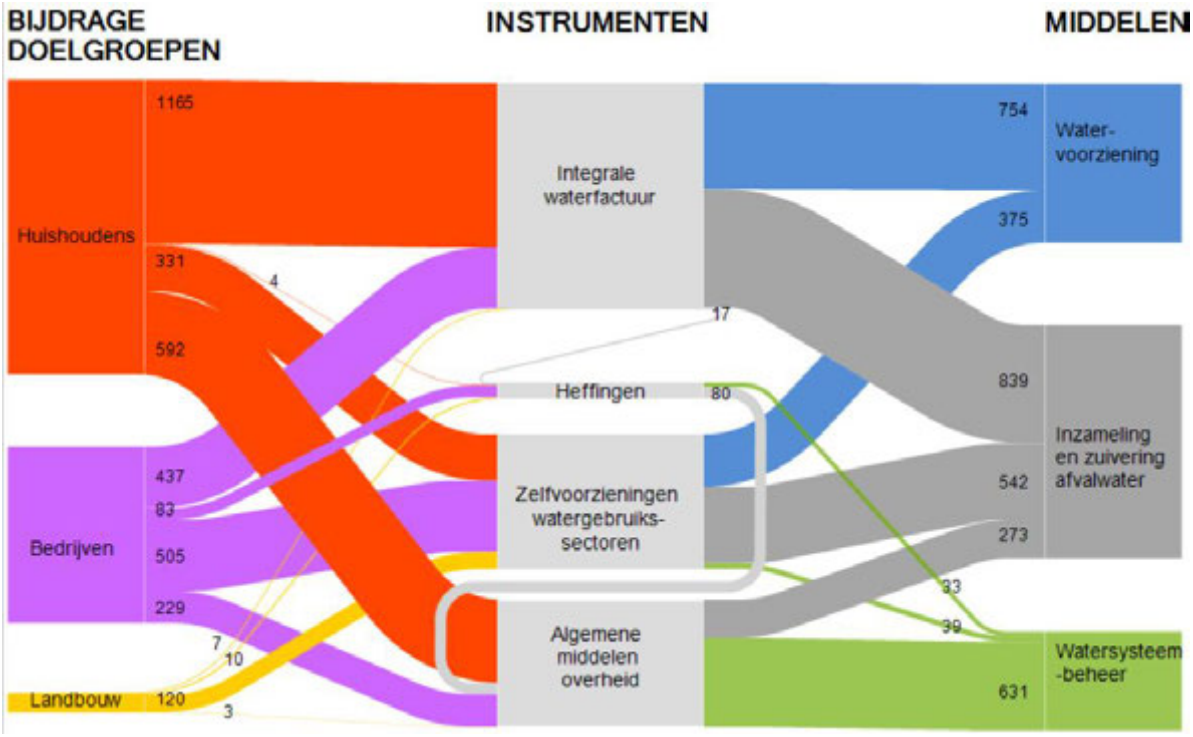
Voor de meeste instrumenten werden de bedragen geactualiseerd voor referentiejaar 2023. Voor enkele instrumenten was dit echter niet mogelijk. In die gevallen werden de cijfers van het jaar 2020 overgenomen en geïndexeerd. Dit wordt duidelijk aangegeven per watertaak en instrument in de bijlagen.

Het Sankey-diagram in Figuur 1 vat alle cijfers uit deze studie samen. Deze figuur geeft de financiële stromen weer voor 2023 tussen de verschillende doelgroepen, instrumenten en middelen. Huishoudens zijn de belangrijkste financiers, gevolgd door bedrijven. De integrale waterfactuur is het belangrijkste instrument, al wordt er eveneens een groot deel van het waterbeleid gefinancierd via de algemene middelen van de overheid en de zelfvoorzieningen van de watergebruikssectoren. Het grootste deel van de middelen gaat naar de watertaak afvalwaterketen (inzameling en zuivering afvalwater) terwijl er naar het watersysteembeheer de minste middelen gaan.

Aan de linkerzijde van het diagram staan de doelgroepen die bijdragen aan de financiering van water: huishoudens, bedrijven en landbouw. Huishoudens leveren de grootste financiële bijdrage, met een totaal van 2.092 miljoen euro. Hiervan gaat 1.165 miljoen euro via de integrale waterfactuur, 592 miljoen euro via de algemene middelen, 331 miljoen euro via zelfvoorziening, en 4 miljoen euro via de heffingen. Bedrijven dragen in totaal 1.254 miljoen euro bij verdeeld over gelijkaardige kanalen, maar met een grotere proportie via zelfvoorzieningen met 505 miljoen euro. De landbouwsector tenslotte levert de kleinste bijdrage van 140 miljoen euro, grotendeels via zelfvoorzieningen met 120 miljoen euro.

In de centrale kolom worden deze bijdragen gekanaliseerd via vier groepen financieringsinstrumenten. Veruit het grootste aandeel van de middelen, namelijk 1.609 miljoen euro, komt via de integrale waterfactuur, een mechanisme dat voornamelijk door huishoudens wordt gefinancierd. De zelfvoorzieningen zijn eveneens belangrijk, met 956 miljoen euro, vooral voor bedrijven en landbouw. De heffingen zijn een kleiner instrument, met 113 miljoen euro, terwijl de algemene middelen van de overheid substantieel blijven met 904 miljoen euro.

Aan de rechterzijde van het diagram worden de ingezette middelen opgesplits volgens de watertaken. De meeste middelen gaan naar de inzameling en zuivering van afvalwater met 1.654 miljoen euro, gevolgd door watervoorziening met 1.128 miljoen euro en watersysteembeheer met 703 miljoen euro.

Figuur 1 Sankey-diagram van de financiële stromen in 2023 (bedragen in miljoen euro). De stromen vertrekken van de doelgroepen, en worden gelinkt aan de verschillende instrumenten. Vanuit de instrumenten worden de financieringsstromen in de laatste kolom verder toegewezen aan de verschillende watertaken. Deze figuur bevat stromen tussen instrumenten. Met uitzondering van dit Sankey-diagram wordt in de rest van de analyse abstractie gemaakt van de stromen tussen instrumenten.

Figuur 1 toont ook de onderlinge stromen tussen de financieringsinstrumenten. Zo stroomt er 17 miljoen euro vanuit de integrale waterfactuur naar de heffingen. Dit betreft het deel van instrument A.3 heffing op grondwaterwinning dat door de drinkwatermaatschappijen wordt betaald. Deze 17 miljoen euro vloeit verder door naar de algemene middelen (deze zit vervat in de stroom van 80 miljoen euro), die dan ingezet wordt voor watersysteembeheer en de inzameling en zuivering van afvalwater. Daarnaast is er nog een overig bedrag van 63 miljoen euro als stroom vanuit de heffingen naar de algemene middelen. Deze som omvat:

- instrument B.3 heffing op waterverontreiniging,
- het deel van A.3 heffing op grondwaterwinning dat niet afkomstig is van drinkwatermaatschappijen,
- 80% van instrument A.4 heffing op oppervlaktewatercaptatie, geïnd door de havens.

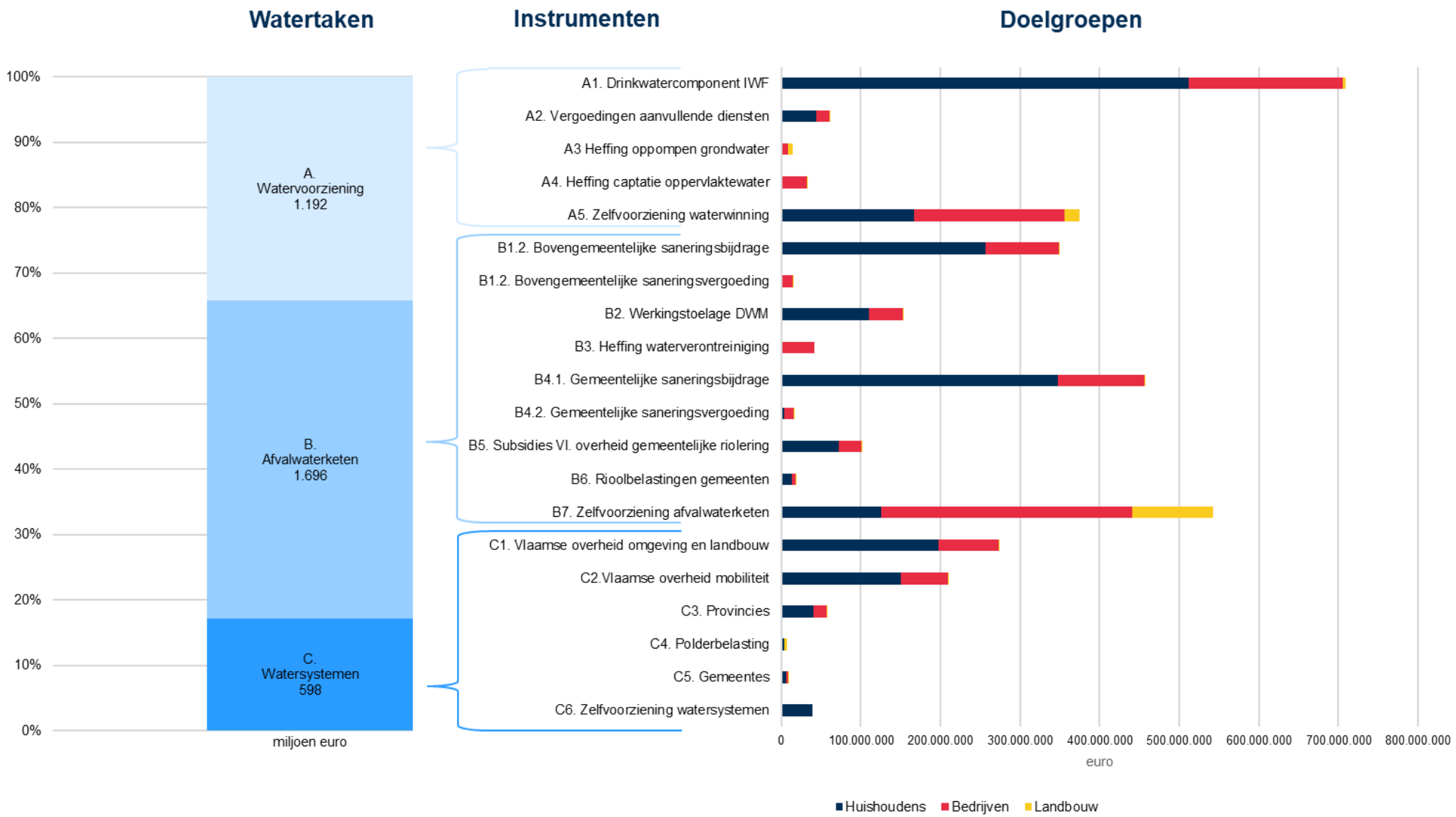
Deze 63 miljoen euro wordt via de algemene middelen ingezet voor het watersysteembeheer en de inzameling en zuivering van afvalwater. Verder is er nog een rechtstreekse stroom van 33 miljoen euro van de heffingen naar het watersysteembeheer. Dit bedrag omvat:

- het resterende deel van A.4 heffing op oppervlaktewatercaptatie (20% van de havencaptatieheffingen en 100% van de captatieheffingen geïnd door De Vlaamse Waterweg)
- 8 miljoen euro aan C.4 polderbelastingen.

Al deze stromen tussen instrumenten zijn verwerkt in het Sankey-diagram. In de daaropvolgende figuren worden de stromen tussen instrumenten echter buiten beschouwing gelaten. Instrumenten worden omwille van de overzichtelijkheid en vergelijkbaarheid over de jaren heen aan één watertaak toegewezen, zoals beschreven in Tabel 1.

Figuur 2 geeft een samenvattend overzicht van de financieringsstructuur van het Vlaamse waterbeleid naar watertaken, instrumenten en doelgroepen voor 2023. De stromen tussen instrumenten worden in deze figuur niet in rekening gebracht. De totale uitgaven per watertaak zijn afgebeeld in het linkse luik van de grafiek. Deze zijn opgesplitst per instrument en doelgroep. Het belangrijkste instrument blijft A.1 drinkwatercomponent van de integrale waterfactuur, goed voor 710 miljoen euro. In Tabel 34 in Bijlage D worden alle uitgaven per watertaak en financieringsinstrument weergegeven in een detailtabel.

In de volgende secties worden de resultaten die voorgesteld worden in Figuur 1 en Figuur 2 verder in detail besproken per doelgroep, instrument en watertaak.

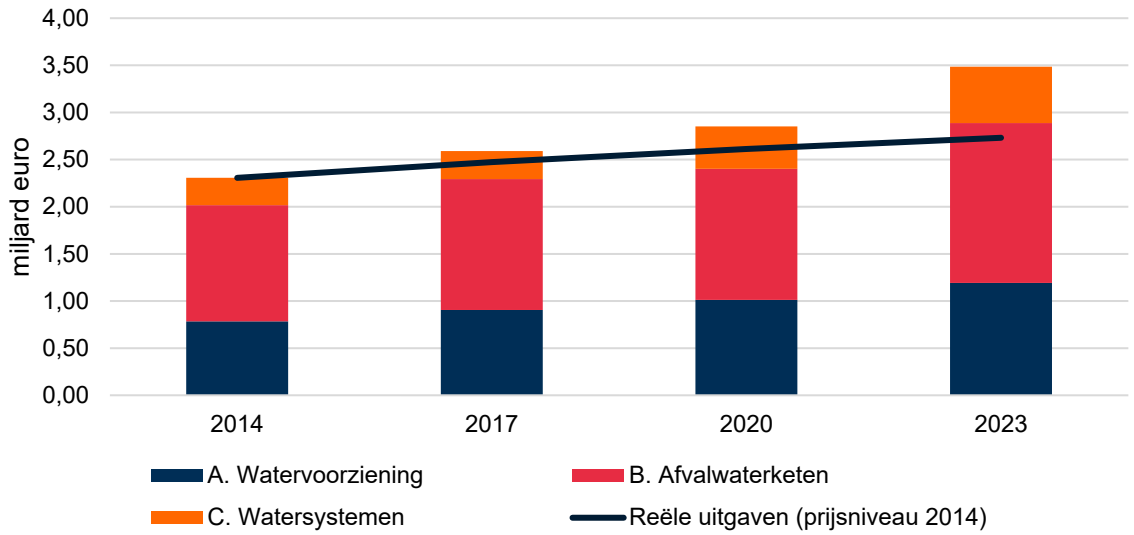

Figuur 2 Financieringsstructuur van het Vlaamse waterbeleid naar watertaken, instrumenten en doelgroepen in 2023. Hierin worden de stromen tussen instrumenten die weergegeven worden in Figuur 1 niet meegenomen.

2.1.1 Algemene evolutie van 2014 tot 2023

Figuur 3 geeft de evolutie van de totale middelen in het waterbeleid weer voor de jaren 2014, 2017, 2020 en 2023. De totale uitgaven in 2014 bedroegen 2,31 miljard euro en 3,49 miljard euro in 2023, een stijging van 51%. De stijging is deels te verklaren door inflatie, maar ook door de toename van de uitgaven voor watersystemen als gevolg van de extra middelen voor de Blue Deal in 2020 en 2023. De watertaak afvalwaterketen blijft de grootste met 1,7 miljard euro in 2023, gevolgd door watervoorziening met 1,2 miljard euro. De uitgaven voor de watertaak watersystemen bedragen 0,6 miljard euro in 2023.

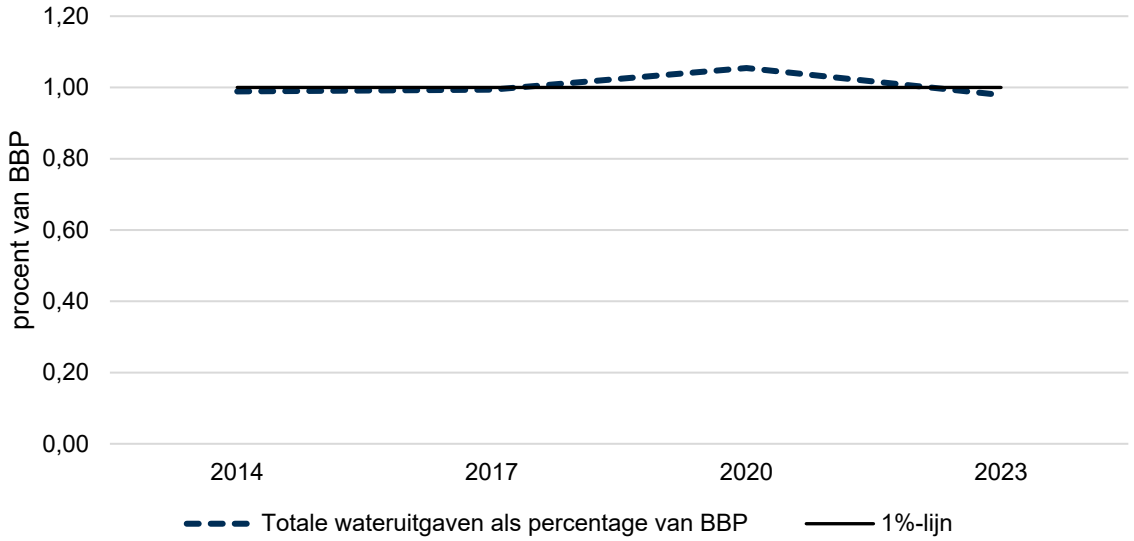
Daarnaast geeft Figuur 3 eveneens de reële uitgaven weer waarbij het prijsniveau vastgelegd is op het prijsniveau van 2014. Hieruit blijkt dat er niet alleen sprake is van een nominale, maar ook van een reële stijging van de uitgaven. Concreet zijn de reële uitgaven gestegen van 2,3 miljard euro in 2014 naar 2,7 miljard euro wat goed is voor een stijging van 18%. De reële stijging van de uitgaven tussen 2020 en 2023 is 5%.

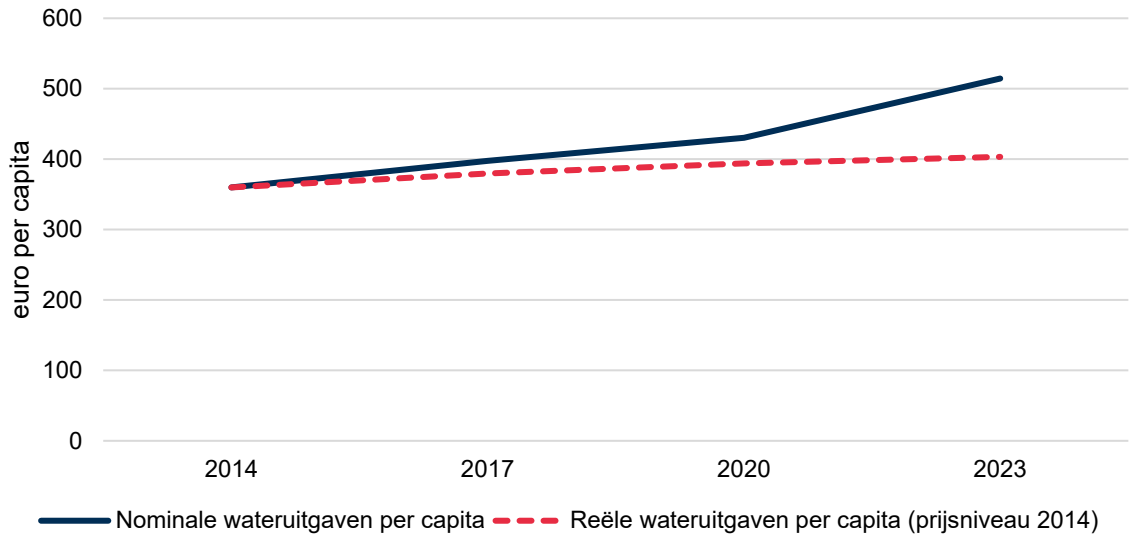
Figuur 3 Evolutie van de totale uitgaven (in miljard euro) voor water, uitgesplitst naar watertaken (afvalwaterketen, watervoorziening, watersystemen) over de jaren 2014 tot 2023. Zowel in reële (prijsniveau 2014) als nominale termen.

Figuur 4 geeft de totale wateruitgaven in Vlaanderen weer als percentage van het Vlaamse bruto binnenlands product (BBP). Hieruit blijkt dat gemiddeld ongeveer 1% van het Vlaamse BBP besteed wordt aan water. In 2020 is er een stijging zichtbaar, die grotendeels te verklaren is door de tijdelijke daling van het BBP als gevolg van de COVID-19 pandemie. In 2023 dalen de wateruitgaven net onder de grens van 1% tot 0,98% van het BBP.

Figuur 5 toont de evolutie van de wateruitgaven per capita in Vlaanderen. De nominale uitgaven stijgen van 360 euro per inwoner in 2014 tot 514 euro in 2023, een toename van 43%. Wanneer gecorrigeerd wordt voor inflatie, is de stijging beperkter, namelijk 12%. Dit wijst op een gematigde reële groei in wateruitgaven per persoon over de afgelopen tien jaar. Wat opvalt is dat de reële wateruitgaven per capita na 2020 beperkter stijgen dan voorheen, namelijk met 2%.

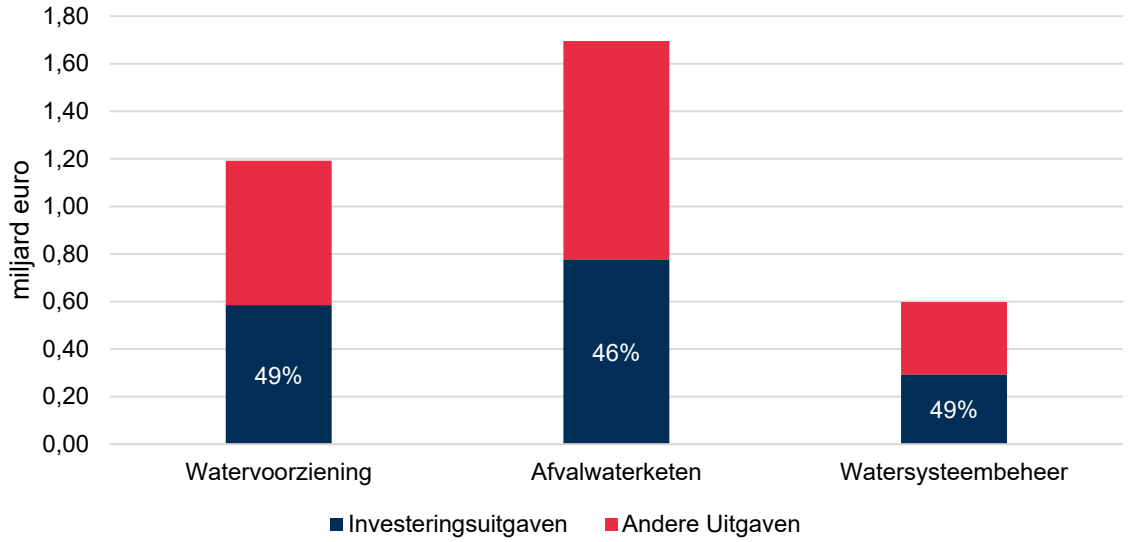

Figuur 4 Totale wateruitgaven in Vlaanderen uitgedrukt als percentage van het bruto binnenlands product (BBP), voor de periode 2014 tot 2023.

Figuur 5 Evolutie van de wateruitgaven per capita (in euro) in Vlaanderen van 2014 tot 2023, in nominale termen en reële termen (prijsniveau 2014).

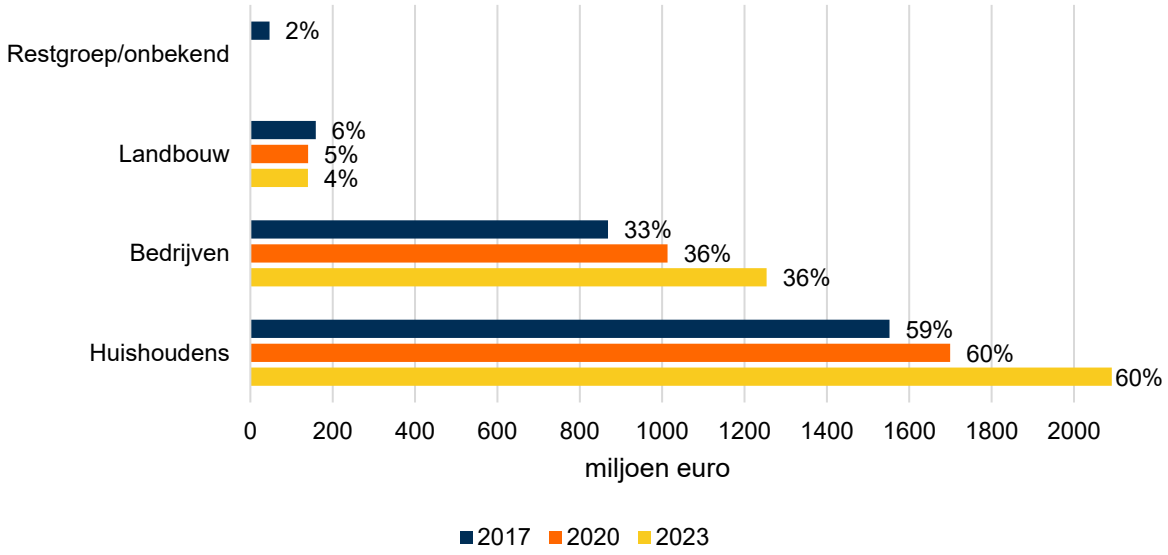
Figuur 6 toont per watertaak welk bedrag in 2023 specifiek aan investeringen werd besteed. De investeringsuitgaven zijn het hoogst binnen de afvalwaterketen, met een totaal van 775 miljoen euro, wat neerkomt op 46% van de totale uitgaven voor de afvalwaterketen. Daarna volgt de watervoorziening met 585 miljoen euro, goed voor 49% van de totale watervoorzieningsuitgaven. In watersysteembeheer werd er 294 miljoen euro geïnvesteerd, goed voor 49% van de totale uitgaven in watersysteembeheer. In totaal bedraagt de gezamenlijke investeringsinspanning over de drie watertaken in 2023 ruim 1,7 miljard euro, goed voor 47% van de totale uitgaven (i.e. 3,5 miljard euro).

Figuur 6 Investeringsuitgaven en totale uitgaven per watertaak in miljard euro en investeringsuitgaven als percentage t.o.v. de totale uitgaven per watertaak voor 2023.

2.1.2 Evolutie van de bijdrage van doelgroepen aan totale uitgaven

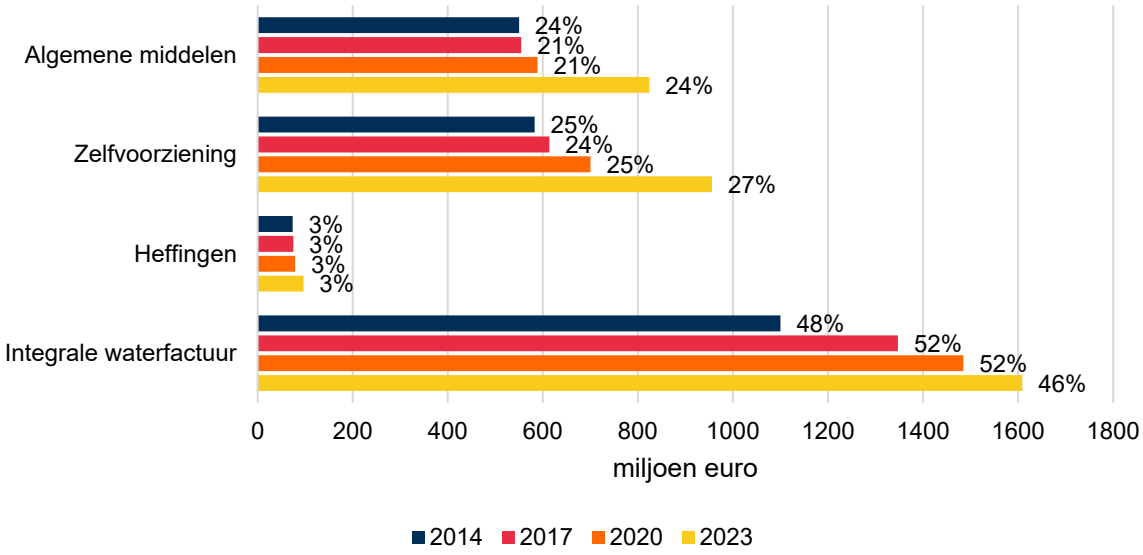
Figuur 7 toont de verdeling van de bijdragen van de verschillende doelgroepen — huishoudens, bedrijven, landbouw en overige — aan de totale wateruitgaven in Vlaanderen. Huishoudens blijven veruit de grootste bijdrage leveren, met een aandeel dat over de jaren heen rond de 60% schommelt. In 2023 dragen bedrijven 36% bij, wat een stijging van 3 procent betekent ten opzichte van 2017. De bijdrage van de landbouwsector daalt in dezelfde periode met 2 procentpunt van 6% naar 4%. De restgroep (uitgaven niet toe te wijzen aan sectoren) verdwijnt over de jaren heen omwille van beschikbaarheid van gedetailleerdere data.

Figuur 7 Evolutie van de bijdrage van de doelgroepen (huishoudens, bedrijven en landbouw) aan de totale wateruitgaven in Vlaanderen (2017 tot 2023). Zowel absolute bedragen (in miljoen euro) als procentuele aandelen.

2.1.3 Evolutie van de instrumenten volgens financieringsbron

De verschillende instrumenten kunnen ook geclassificeerd worden op basis van hun financieringsbron. In deze studie onderscheiden we vier hoofdbronnen: algemene middelen, heffingen, zelfvoorzieningen door de doelgroepen en de integrale waterfactuur. Tabel 1 geeft aan via welke bron elk instrument gefinancierd wordt. Figuur 8 geeft de evolutie van de uitgaven volgens financieringsbron weer.

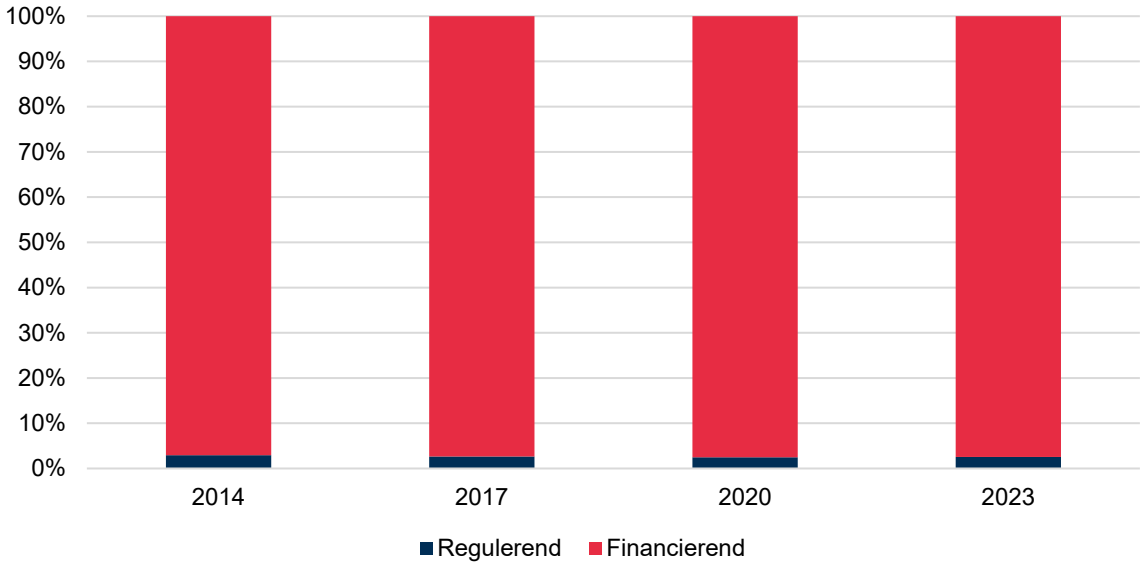

Figuur 8 Evolutie van de uitgaven volgens financieringsbron voor de jaren 2014 tot 2023. Zowel absolute bedragen (in miljoen euro) als procentuele aandelen worden weergegeven.

Voor elk van de financieringsbronnen is een stijging in de absolute uitgaven waarneembaar. De integrale waterfactuur blijft de belangrijkste bron van inkomsten voor het Vlaamse waterbeleid, al daalt het aandeel wel fors met 6 procent, van 52% in 2020 naar 46% in 2023. Zelfvoorzieningen vormen de op een na grootste bron met een groeiend aandeel van 27% in 2023. Heffingen dragen slechts 3% bij aan de totale financiering, dit aandeel blijft doorheen de jaren constant. Algemene middelen vertegenwoordigen in 2023 24% van de financiering en vertonen eveneens een stabiel patroon. De verdeling tussen financieringsbronnen blijft dus relatief constant over de tijd.

2.1.4 Evolutie van de financierende instrumenten ten opzichte van regulerende instrumenten

Naast de verdeling over doelgroepen, watertaken en instrumenten, kunnen de financieringsinstrumenten verder opgedeeld worden in 2 categorieën: enerzijds regulerende instrumenten die incentives creëren om een bepaald gedrag te promoten, anderzijds financierende instrumenten. Hoewel de instrumenten die in deze nota gedefinieerd werden niet altijd strikt in te delen zijn in één van deze twee groepen, worden de instrumenten met betrekking tot heffingen in de groep van regulerende instrumenten gecategoriseerd en de anderen bij de financierende instrumenten. Sommige financierende instrumenten hebben evenwel volume of vuilvracht als kostendrijver, bijvoorbeeld de integrale waterfactuur, en zijn dus naast financierend in zekere mate ook regulerend.

Figuur 9 Evolutie van de bijdrage van regulerende versus financierende instrumenten voor de jaren 2014 tot 2023 in percentages.

Figuur 9 toont dat het aandeel van de financierende instrumenten veel belangrijker is. De bijdrage van de regulerende instrumenten bedroeg amper 2,6% in 2023. Ondanks een stijging van 0,1 procent t.o.v. 2020 blijft het aandeel van de middelen voor het waterbeleid die via in hoofdzaak regulerende instrumenten wordt verzameld erg beperkt.

2.2 Instrumenten met betrekking tot watervoorziening

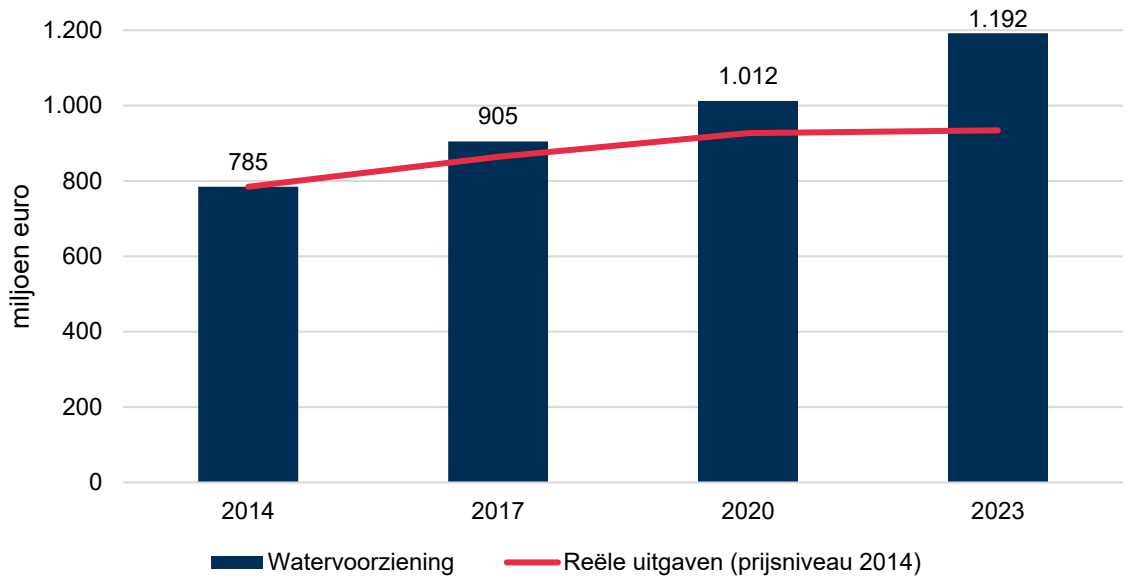
De uitgaven voor watervoorziening omvatten zowel de uitgaven voor publieke drinkwatervoorziening en -distributie, als voor zelfvoorziening door de watergebruikers (i.e. huishoudens, bedrijven en landbouw). De publieke component wordt volledig gefinancierd via het drinkwatergedeelte van de integrale waterfactuur. De watertarieven worden geraamd en verantwoord aan de hand van zesjaarlijkse tariefplannen die de watermaatschappijen opmaken.

In deze analyse omvat de watertaak watervoorziening volgende instrumenten:

- A.1 Drinkwatercomponent integrale waterfactuur
- A.2 Éénmalige diensten drinkwatervoorziening
- A.3 Heffing winning grondwater (exclusief bijdrage drinkwatermaatschappijen)
- A.4 Heffing captatie oppervlaktewater (exclusief bijdrage drinkwatermaatschappijen)
- A.5 Zelfvoorziening waterwinning en duurzaam watergebruik (huishoudens, bedrijven en landbouw)

De berekeningsmethoden van deze instrumenten worden verder beschreven in Bijlage A.

Figuur 10 toont dat de nominale uitgaven voor watervoorziening stijgen met ongeveer 52%, van 785 miljoen euro in 2014 naar 1.192 miljoen euro in 2023. Wanneer er gecorrigeerd wordt voor inflatie blijkt dat de reële uitgaven sinds 2020 nagenoeg stagneren, wat suggereert dat recente groei in nominale uitgaven vooral inflatie-gerelateerd is.

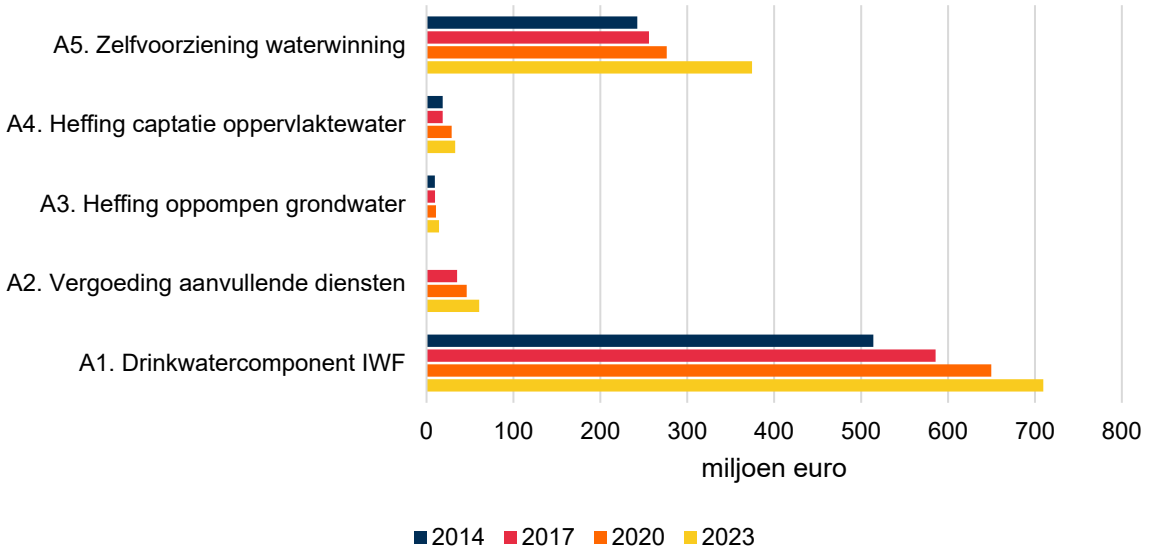
Figuur 10 Evolutie van de totale uitgaven (in miljoen euro) van de watervoorzieningstaak (2014 tot 2023), in nominale en reële termen (prijsniveau 2014).

Figuur 11 geeft een gedetailleerd overzicht van de evolutie van de individuele instrumenten binnen de watervoorzieningstaak. De grootste componenten zijn instrumenten A.1 (drinkwatercomponent) en A.5 (zelfvoorziening).

De toename in instrument A.5 (zelfvoorziening) is grotendeels te verklaren door een stijging van het totale waterverbruik door de verschillende doelgroepen, gecombineerd met de indexatie van kengetallen die gebruikt worden voor het ramen van kostprijzen. Bij instrument A.1 (drinkwatercomponent) spelen vooral inflatie en bevolkingsgroei een rol bij de toename van de uitgaven.

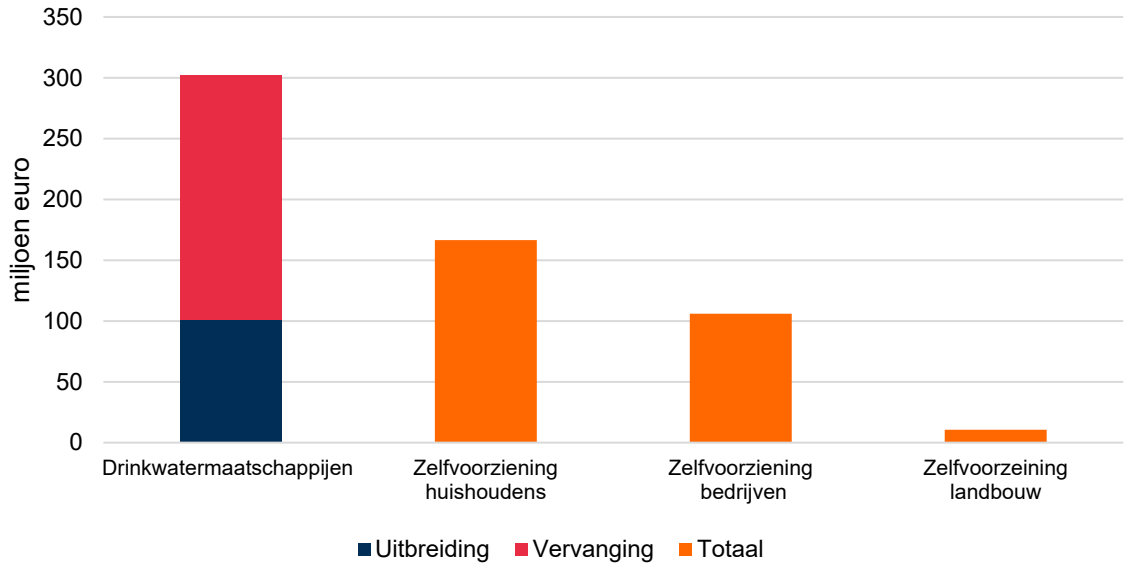
De overige instrumenten (A.2, A.3 en A.4) kennen jaarlijkse schommelingen, maar blijven beperkt in omvang. Samen vertegenwoordigen ze ongeveer 9% van de totale uitgaven voor watervoorziening in 2023.

Het instrument A.2, dat betrekking heeft op aanvullende diensten voor drinkwatervoorziening, werd enkel berekend voor de jaren 2017, 2020 en 2023. Voor 2014 was er onvoldoende informatie beschikbaar. Door aangescherpte rapportageverplichtingen met betrekking tot deze éénmalige diensten zijn de gegevens vanaf de nieuwe tariefperiode (2023 tot 2028) nauwkeuriger beschikbaar, waardoor betere vergelijkingen in de toekomst mogelijk worden.

Figuur 11 Evolutie van de uitgaven per instrument binnen de watervoorzieningstaak voor 2014 tot 2023 (in miljoen euro).

Figuur 12 geeft de investeringsuitgaven voor 2023 weer binnen de taak watervoorziening. Drinkwatermaatschappijen investeerden veruit het meest binnen deze taak, met een duidelijke nadruk op vervangingsinvesteringen. Binnen zelfvoorziening kunnen we geen onderscheid maken tussen uitbreidings- en vervangingsinvesteringen omwille van databeperkingen.

Figuur 12 Investeringsuitgaven per actor binnen de watervoorzieningstaak in 2023 (in miljoen euro). De investeringsuitgaven voor de drinkwatermaatschappijen zijn opgesplitst in uitbreidings- en vervangingsinvesteringen, voor zelfvoorziening van huishoudens, bedrijven, en landbouw is deze data niet beschikbaar.

2.3 Instrumenten met betrekking tot de afvalwaterketen

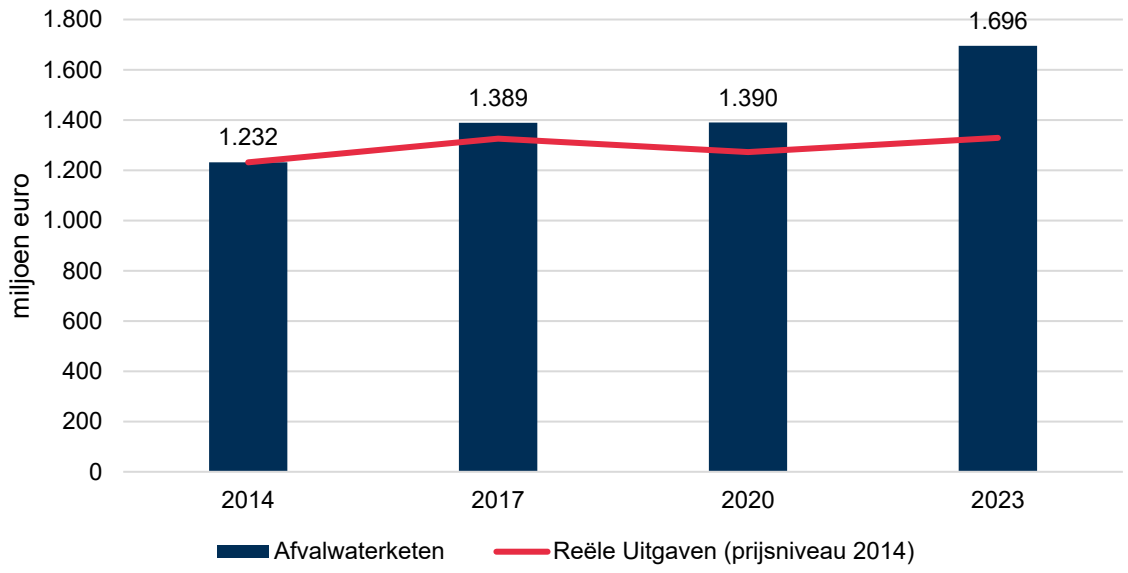
De watertaak afvalwaterketen omvat alle uitgaven voor de inzameling en zuivering van afvalwater. Binnen deze analyse worden de volgende financieringsinstrumenten meegenomen:

- B.1 Bovengemeentelijke saneringsbijdrage en -vergoeding van de integrale waterfactuur
- B.2 Werkingstoelage aan drinkwatermaatschappijen voor bovengemeentelijke sanering
- B.3 Heffing op waterverontreiniging
- B.4 Gemeentelijke saneringsbijdrage en -vergoeding van de integrale waterfactuur
- B.5 Algemene middelen Vlaamse overheid voor toelage gemeentelijke sanering
- B.6 Lokale financieringsinstrumenten met betrekking tot gemeentelijke sanering
- B.7 Zelfvoorziening sanering afvalwater

De berekeningsmethoden van deze instrumenten worden verder beschreven in Bijlage B.

De totale uitgaven binnen deze watertaak zijn de grootste van de drie watertaken (cf. Figuur 2), en worden voor meer dan 50% gefinancierd via de integrale waterfactuur, voornamelijk via de instrumenten B.1 en B.4.

In Figuur 13 is een duidelijke stijging van de uitgaven voor de afvalwaterketen in 2023 zichtbaar t.o.v. de voorgaande jaren. De introductie van nieuwe databronnen, voornamelijk binnen zelfvoorziening, bemoeilijkt de vergelijking van deze cijfers met eerdere jaren. Daarnaast is er ook een duidelijke stijging in de gemeentelijke en bovengemeentelijke saneringsbijdragen (instrumenten B.1 en B.4). Na correctie voor inflatie blijkt dat de reële uitgaven vanaf 2017 stagneren. Dit wijst erop dat de toename in nominale uitgaven deels wordt verklaard door prijsstijgingen.

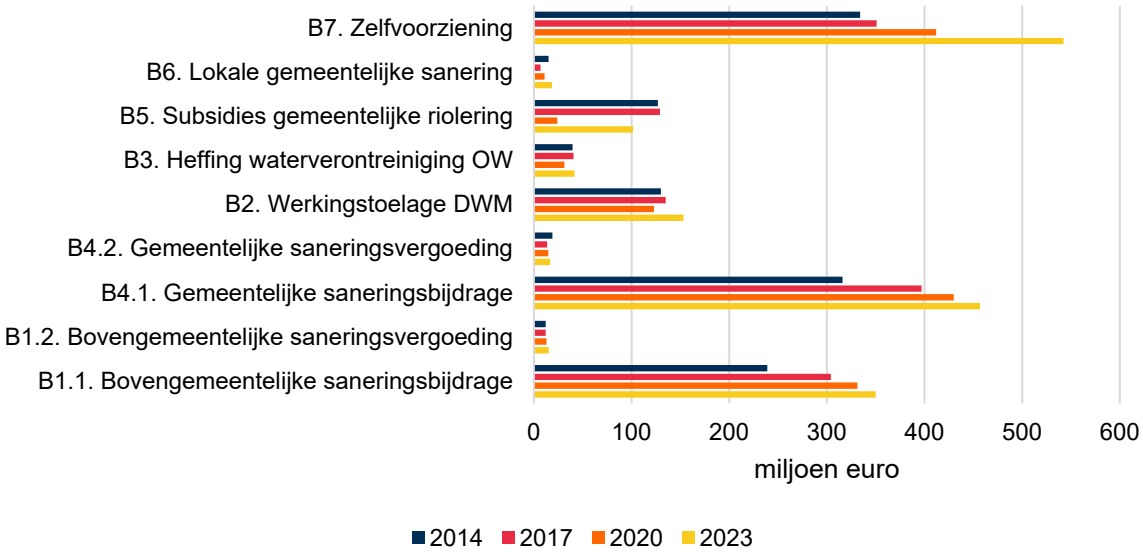

Figuur 13 Evolutie van de totale uitgaven (in miljoen euro) voor de afvalwaterketen (2014 tot 2023), in nominale en reële termen (prijsniveau 2014).

De tijdelijke daling van de reële uitgaven in 2020 is voornamelijk het gevolg van een sterke terugval in subsidies van de Vlaamse overheid voor gemeentelijke riolering (instrument B.5). Deze terugval is te verklaren door het in voege treden van het subsidiebesluit van 2017, dat

het moment van vastlegging van subsidies wijzigde. Daarnaast leidde de coronapandemie tot vertragingen in de afhandeling van subsidiedossiers. Als gevolg daarvan kwam er in 2020 eenmalig een budget van ongeveer 100 miljoen euro vrij, dat onder andere werd aangewend voor de financiering van de Blue Deal, gericht op droogtebestrijding, waterschaarste en natte natuur.

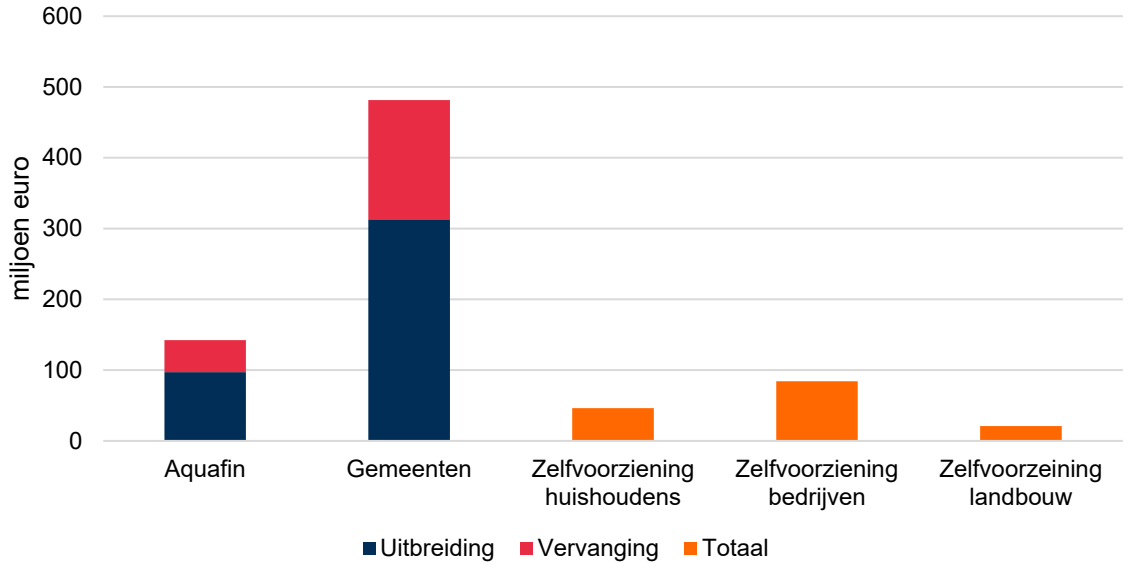
Figuur 14 toont de evolutie van de afzonderlijke instrumenten binnen de afvalwaterketen. Hoewel de onderlinge verhoudingen tussen instrumenten over de jaren heen vrij stabiel zijn gebleven, valt een opvallende stijging van de uitgaven aan zelfvoorziening (B.7) op. Deze toename is te verklaren door de beschikbaarheid van meer gedetailleerde data over septische putten in Vlaanderen voor het jaar 2023, wat heeft geleid tot een betere inschatting van deze uitgavenpost. Het gaat dus niet over een reële stijging van de uitgaven.

Figuur 14 Evolutie van de uitgaven (in miljoen euro) per financieringsinstrument binnen de afvalwaterketen (2014 tot 2023).

Figuur 15 geeft de investeringsuitgaven voor 2023 weer binnen de watertaak afvalwaterketen. Deze waren het hoogst bij de gemeenten, met een totaal van 482 miljoen euro, gevolgd door Aquafin met 142 miljoen euro. Beide actoren investeerden in zowel uitbreiding als vervanging van infrastructuur. Uitbreidingsinvesteringen vormden 65% van de gemeentelijke investeringsuitgaven, tegenover 68% bij Aquafin.

Voor zelfvoorziening is er geen opsplitsing tussen uitbreidings- en vervangingsinvesteringen beschikbaar omwille van databeperkingen.

Figuur 15 Investeringsuitgaven per actor binnen de watertaak afvalwaterketen in 2023 (in miljoen euro). De investeringsuitgaven voor Aquafin en de gemeenten zijn opgesplitst in uitbreidings- en vervangingsinvesteringen, voor zelfvoorziening van huishoudens, bedrijven, en landbouw is deze data niet beschikbaar.

2.4 Instrumenten met betrekking tot watersystemen

De financiering van de watertaak watersystemen omvat uitgaven voor het beheer en de regulering van waterlopen en watergerelateerde ecosystemen.

Binnen deze analyse worden de volgende financieringsinstrumenten meegenomen voor deze watertaak:

- C.1 Financiering uit algemene middelen Vlaamse overheid domeinen omgeving en landbouw
- C.2 Financiering uit algemene middelen Vlaamse overheid domein mobiliteit
- C.3 Financiering uit algemene middelen provincies
- C.4 Polderbelasting ter financiering polders en wateringen
- C.5 Financiering uit algemene middelen steden en gemeenten
- C.6 Zelfvoorziening waterbeheer

De berekeningsmethoden van deze instrumenten worden verder beschreven in Bijlage C.

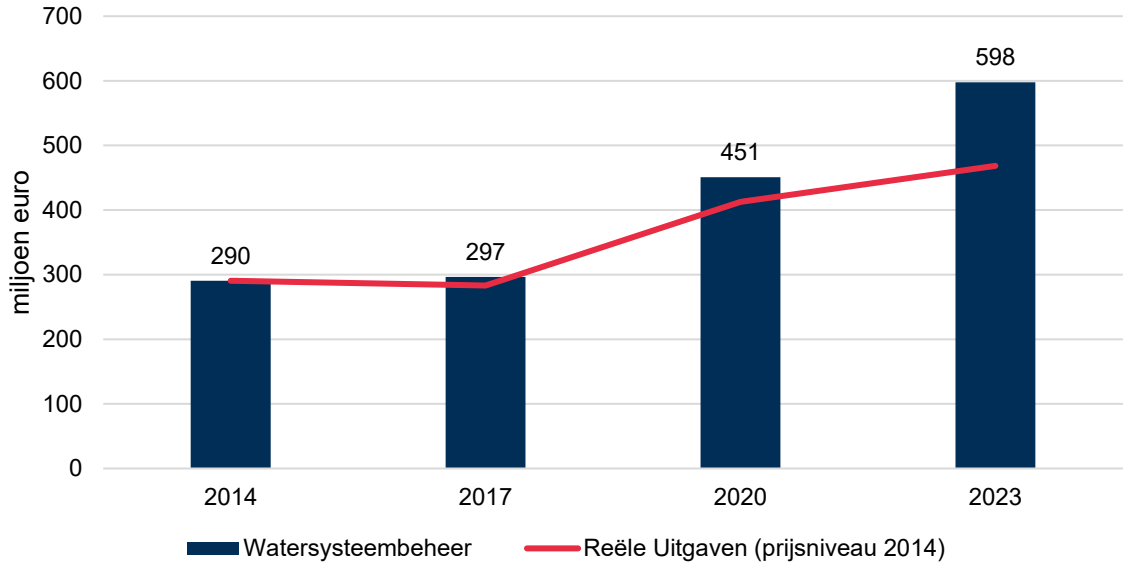
Voor het jaar 2023 zijn binnen de watertaak watersysteembeheer extra uitgaven in rekening gebracht en worden er ook nieuwe databronnen gebruikt. Tabel 3 geeft een overzicht welke (deel)instrumenten uitgaven en databronnen zijn toegevoegd in 2023 (nieuw), beter zijn geschat ten opzichte van eerdere versies (verbetering), en beperkt zijn gebleven tot een update naar referentiejaar 2023 na (update).

Instrument	Beschrijving	Status in 2023
C.1	VMM-kredieten waterkwaliteit/kwantiteit	Verbetering
	Budget Stroomgebiedbeheerplan	Nieuw
	VLM	Update
	B3W	Update
	VLIF	Update
	Ecoregelingen	Nieuw
	Blue Deal	Update
C.2	Departement Mobiliteit en Openbare Werken	Update
	Agentschap Maritieme Dienstverlening en Kust	Update
	De Vlaamse Waterweg	Update
C.3	Provincies	Verbetering
C.4	Polderbelasting	Update
C.5	Gemeenten	Update
C.6	Zelfvoorzieningen	Verbetering

Tabel 3 Update databronnen Watersysteembeheer in 2023 t.o.v. 2020.

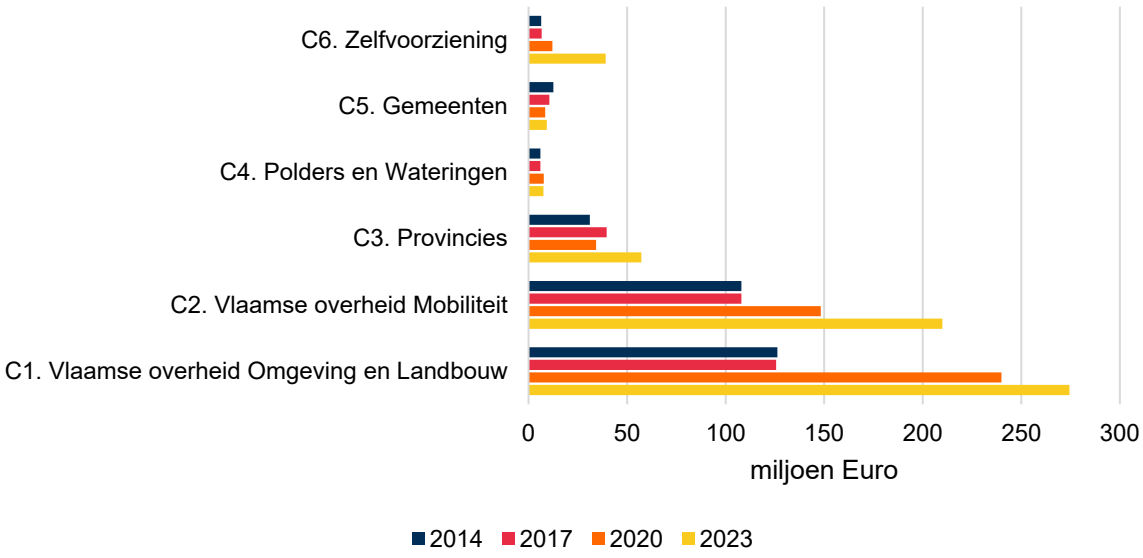
Uit Figuur 2 is af te leiden dat de totale uitgaven voor watersystemen opmerkelijk lager liggen dan die voor de andere watertaken. De raming van deze uitgaven is echter onzeker. Enerzijds zijn de data onvolledig, doordat bepaalde posten ontbreken, zoals investeringen in integrale projecten, landinrichting, beheer en aankoop van natuurgebieden, of zelfvoorzienende maatregelen (zoals infiltratiestroken of halfverhardingen door landbouwers). Anderzijds is de afbakening van de relevante overheidsuitgaven gebaseerd op aannames, bijvoorbeeld voor uitgaven aan het mestbeleid of voor het beheer van de bevaarbare waterlopen.

Figuur 16 toont de evolutie van de totale uitgaven voor watersysteembeheer tussen 2014 en 2023. De middelen voor deze watertaak vertonen een uitgesproken stijgende lijn: van 290 miljoen euro in 2014 tot 598 miljoen euro in 2023, wat neerkomt op een verdubbeling van de uitgaven over deze periode. Deze groei is deels toe te schrijven aan bijkomende budgetten voor watersysteembeheer. De toename is deels ook te wijten aan een verbeterde registratie van uitgaven, dankzij het gebruik van nieuwe databronnen. De reële uitgaven zijn gegroeid met 13% in 2023 ten opzichte van 2020. Ook deze stijging moet genuanceerd worden: een deel ervan is te verklaren door het in rekening brengen van uitgaven die in 2020 reeds bestonden maar die toen nog niet werden meegenomen.

Figuur 16 Evolutie van de totale uitgaven (in miljoen euro) voor watersysteembeheer (2014 tot 2023), in nominale en reële termen (prijsniveau 2014).

Figuur 17 geeft weer dat instrument C.1 Vlaamse overheid Omgeving en Landbouw de belangrijkste financieringsbron is voor het watersysteembeheer, met 274 miljoen euro in 2023. Daarnaast is er een opvallende stijging zichtbaar in de uitgaven onder instrument C.1 in 2020. Deze piek is het gevolg van een eenmalige budgetverschuiving binnen de watertaak watersysteembeheer: voorziene middelen voor gemeentelijke rioleringsprojecten (onder de watertaak afvalwaterketen) werden in dat jaar aangewend voor de financiering van de Blue Deal: een beleidsprogramma gericht op droogtebestrijding, het tegengaan van waterschaarste en het herstel van natte natuur. Deze heroriëntatie van ongeveer 100 miljoen euro werd ingekanteld in instrument C.1 en benadrukt zowel de beleidsurgentie als het gebrek aan specifieke financieringskanalen voor deze uitdagingen vóór 2020.

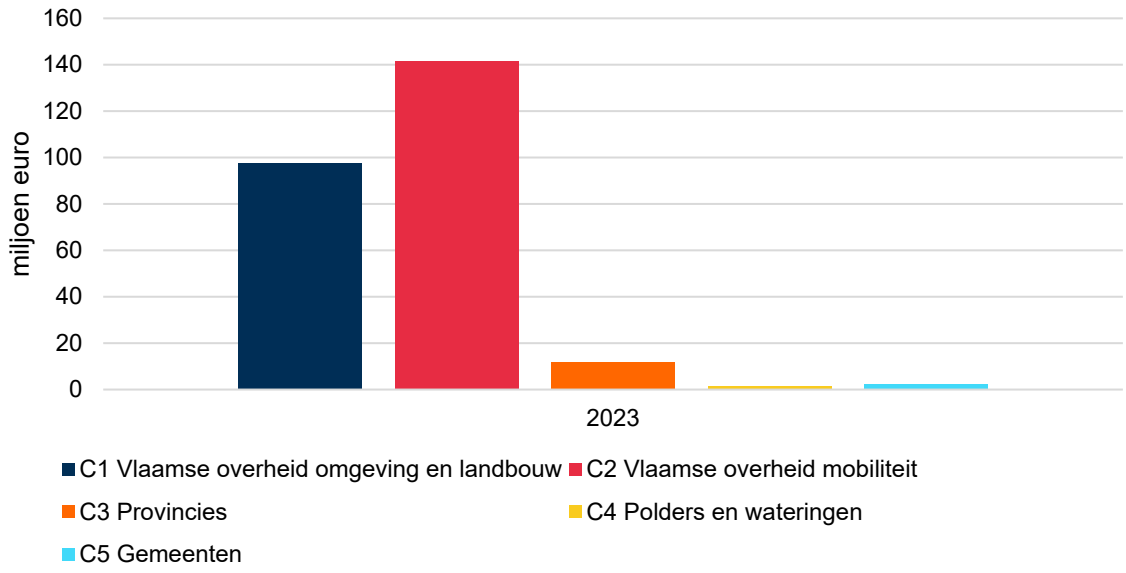
Figuur 17 Evolutie van de uitgaven (in miljoen euro) per financieringsinstrument binnen de watertaak watersystemen (2014 tot 2023).

De Blue Deal-maatregelen hebben raakvlakken met verschillende watertaken: ze ondersteunen niet alleen het watersysteembeheer, maar ook de watervoorziening via onder

meer hergebruik, infiltratie en buffering. Hierdoor is de taakafbakening niet altijd scherp. Ook in 2023 blijft de Blue Deal belangrijk, al daalt de financiering met 27% ten opzichte van 2020, tot 74 miljoen euro.

Het is ook duidelijk zichtbaar dat instrument C.2 (Vlaamse overheid domein mobiliteit) een forse stijging kent in de uitgaven, met een totaal van 210 miljoen euro in 2023. Dit komt omdat de overstromingen van 2021 ertoe hebben geleid dat er meer politieke aandacht kwam voor waterbeheersing. Hierdoor werden er ook meer investeringen in waterbeheersing gedaan, zo werd o.a. de financiering voor het Sigmaplan drastisch opgetrokken. Andere financieringsinstrumenten zoals C.3 Provincies, C.4 Polders en Wateringen en C.5 Gemeenten hebben een beperkt aandeel, samen goed voor 74 miljoen euro. Instrument C.6 Zelfvoorziening omvat de uitgaven van huiseigenaars voor het aansluiten van hun woning op gescheiden riolering en bedraagt 39 miljoen euro in 2023. De opvallende toename in 2023 is deels te verklaren door de beschikbaarheid van verbeterde data over deze uitgaven.

Uit Figuur 18 blijkt dat de investeringsuitgaven voor watersysteembeheer in 2023 in grote mate geconcentreerd zijn bij de Vlaamse overheid. Concreet gaat het om het domein omgeving en landbouw, met investeringen van 98 miljoen euro, en het domein mobiliteit, dat 141 miljoen euro investeerde in watersysteembeheer. Deze twee domeinen vertegenwoordigen samen het overgrote deel (i.e. 81%) van de totale investeringen in watersysteembeheer en benadrukken daarmee de centrale rol van de Vlaamse overheid in watersysteembeheer. Wat nog opvalt, is dat de investeringsuitgaven voor het domein mobiliteit groter zijn dan die voor het domein omgeving en landbouw, terwijl de totale uitgaven van het domein omgeving en landbouw wel groter zijn dan die van mobiliteit (zie Figuur 17). Dit verschil kan voornamelijk worden verklaard doordat we een beter overzicht hebben van de totale uitgaven voor het domein omgeving en landbouw. Deze uitgaven omvatten naast investerings- en werkingskosten ook personeelskosten, terwijl bij domein mobiliteit de personeelskosten in mindere mate zijn meegenomen, vanwege databeperkingen.

Figuur 18 Investeringsuitgaven per instantie binnen de watertaak watersysteembeheer in 2023 (in miljoen euro). De investeringsuitgaven zijn niet opgesplitst in uitbreidings- en vervangingsinvesteringen.

Een andere grote investeringspost in watersysteembeheer zijn de investeringen in zelfvoorziening. Met een bedrag van 39 miljoen euro nemen deze een substantiële plaats in binnen het investeringslandschap. De investeringsuitgaven van lokale besturen zoals

provincies, gemeenten en polders & wateringen blijft daarentegen beperkt. De provincies investeren minder dan 12 miljoen euro, terwijl de investeringsuitgaven van gemeenten en polders & wateringen rond de 1 miljoen schommelen. Dit is deels te verklaren omwille van beperkte beschikbaarheid van investeringsdata.

Conclusie

Tussen 2014 en 2023 is de totale financiering van het Vlaamse waterbeleid aanzienlijk toegenomen: van 2,3 miljard euro naar 3,5 miljard euro. Ook in reële termen (i.e. gecorrigeerd voor inflatie) blijft er sprake van een stijging, al is die beperkter: de reële uitgaven nemen tussen 2014 en 2023 met 18% toe en tussen 2020 en 2023 met 5%. Deze cijfers wijzen op een structurele vergroting van de financiering van het waterbeleid, al is die groei minder uitgesproken dan de nominale cijfers doen vermoeden. De grootste stijging situeert zich bij de watertaak watersystemen, in het bijzonder door de lancering van de Blue Deal vanaf 2020, die in 2023 nog steeds een belangrijke impuls geeft. De beschikbare Blue Deal middelen liggen in 2023 echter wel 27% lager dan in het startjaar 2020. Binnen het totale uitgavenpakket blijft de afvalwaterketen de grootste post, gevolgd door watervoorziening. Binnen deze totale uitgaven nemen investeringen een aanzienlijk aandeel in. In 2023 bedroegen ze in totaal 1,7 miljard euro, goed voor ongeveer 47% van de totale uitgaven in het Vlaamse waterbeleid.

Tegenover het bruto binnenlands product (BBP), blijkt dat het aandeel van het Vlaamse waterbeleid gemiddeld rond 1% van het BBP ligt en dat dit vrij stabiel blijft. De uitgaven per capita stijgen van 360 euro per inwoner in 2014 naar 514 euro in 2023. Na correctie voor inflatie komt dat overeen met een reële stijging van 12% over 9 jaar. Echter is er een groeivertraging in de uitgaven per inwoner in reële termen sinds 2020.

Wat de verdeling van de financiering betreft over de sectoren, blijft het aandeel van huishoudens het grootst. In 2023 dragen zij ongeveer 60% van de uitgaven. Bedrijven nemen 36% voor hun rekening, een lichte stijging ten opzichte van 2017. De bijdrage van de landbouwsector blijft beperkt, en daalt met twee procentpunt, van 6% naar 4%.

Wat de bronnen van financiering betreft, blijft in 2023 de integrale waterfactuur (waaraan de huishoudens het meeste bijdragen) de belangrijkste pijler (46% in 2023), gevolgd door zelfvoorziening (27%), algemene middelen (24%) en heffingen (3%). Deze verdeling is de voorbije jaren stabiel gebleven.

Naast financiële instrumenten speelt ook regelgeving een belangrijke rol in het Vlaamse waterbeleid. Regelgeving bepaalt in sterke mate welke investeringen actoren moeten of mogen doen, bijvoorbeeld via infiltratieverplichtingen, saneringsdoelstellingen, mestafzet of vergunningsvoorwaarden. Op die manier creëert regelgeving een kader dat investeringsbeslissingen en gedragsverandering stuurt, ook al zijn de effecten ervan niet altijd rechtstreeks zichtbaar in de financieringscijfers. Dit is met name het geval bij zelfvoorziening, waar regelgeving rond hergebruik en buffering vaak aanzet tot actie zonder dat daar altijd rechtstreekse subsidies tegenover staan.

Tot slot tonen de drie watertaken elk een eigen dynamiek. De uitgaven voor watervoorziening stijgen in nominale termen nog steeds, maar reëel gezien is er sinds 2020 sprake van stagnatie. Voor de afvalwaterketen zijn de uitgaven het hoogst. Sinds 2017 is er echter ook binnen deze taak eerder sprake van een stabilisatie in reële termen. De uitgaven voor watersystemen zijn het laagst, maar tonen sinds 2020 wél een duidelijke reële stijging, vooral door de Blue Deal. Tegelijk blijft de raming van de uitgaven voor watersystemen onzeker, door enerzijds evoluties in de gebruikte databronnen en methodologische aannames en anderzijds de uitbreiding van de uitgaven die in rekening worden gebracht. De investeringsniveaus variëren sterk per watertaak: de afvalwaterketen kende het hoogste

volume met 775 miljoen euro, gevolgd door watervoorziening met 585 miljoen euro en watersysteembeheer met 294 miljoen euro.

Literatuurlijst

Agentschap Binnenlands Bestuur. (2025). *Beleids- en beheercyclus (BBC)*. Opgehaald van statistiek.vlaanderen.be: https://statistieken.vlaanderen.be/QvAJAXZfc/opendoc.htm?document=abb%5Cabb%20-%20bbc%20-%20beleidsanalysetool%20-%20geaggregeerde%20data.qvw&host=QVS%40cwv100154&anonymous=true.

Broekx, S., De Nocker, L. & Tavernier, L. (2022). *Financiering van water in Vlaanderen 2020.* Studie uitgevoerd in opdracht van: Vlaamse Milieu Maatschappij als onderdeel van referentietaak water.

Campling, P., De Nocker, L., Schiettecatte, W., Lacovides, A. I., Dworak, T., Arenas, M. Á., . . . Kervarex, F. (2008). *Assessment of the risks and impacts of four alternative water supply options.* Studie voor EC, DG environment, Vito, TAU, Ecologic, IACO, Acteon.

De Nocker, L., & Broekx, S. (2017). *Doelgroepen analyse deel II - financiering waterbeheer.* Studie uitgevoerd in opdracht van: Vlaamse Milieu Maatschappij als onderdeel van referentietaak water.

De Nocker, L., & Broekx, S. (2020). *Financiering van water in Vlaanderen 2017.* Studie uitgevoerd in opdracht van: Vlaamse Milieu Maatschappij als onderdeel van referentietaak water.

Departement Omgeving. (2020). *Jaarverslag 2019 Minafonds.* Brussel: Vlaamse Overheid. Opgehaald van https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/37016.

Departement Omgeving. (2021). *Jaarverslag 2020 Minafonds.* Brussel: Vlaamse Overheid. Opgehaald van https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/44679.

Departement Omgeving. (2024). Jaarverslag 2023 Minafonds (D/2024/3241/231). https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/67564.

Farys. (2017). *Marktprijzen Reni - hemelwaterrecuperatie*.

Fevia. (2004). *Handleiding voor verstandig waterbeheer in de voedingssector.* Fevia. Opgehaald van https://www.fevia.be/nl/publicatie/handleiding-voor-verstandig-waterbeheer-de-voedingssector.

ILVO. (2007). *Reductiepotentieel en kosten van beleidsmaatregelen met betrekking tot diffuse- en puntbronnen: maatregelen en instrumenten die verontreiniging door de landbouw kunnen voorkomen. Studie uitgevoerd in opdracht van VMM.* Merelbeke: ILVO.

Livios. (2025a). *Wat is de prijs van een regenwaterput*? Opgehaald op 8 augustus 2025 van https://www.livios.be/nl/artikel/45708/wat-is-de-prijs-van-een-regenwaterput/?authId=3feea768-d7a9-4e85-83e1-a59fb37bab69&referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F&referer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F#:~:text=Grootte%20regenwaterput&text=Een%20betonnen%20put%20van%2010.000,de%20put%20en%20het%20deksel.

Livios. (2025b). *Zo filter je regenwater: van werking, soorten filters tot de prijs en het onderhoud*. Opgehaald van https://www.livios.be/nl/artikel/66036/zo-filter-jeregenwater-van-werking-soorten-filters-tot-de-prijs-en-het-onderhoud/.

Ministerie van Infrastructuur en Milieu. (2015). *Toekomstbestendige en duurzame financiering van het Nederlands waterbeheer.* Den Haag: Twynstra Gudde & Tauw. Opgehaald van https://adoc.pub/toekomstbestendige-en-duurzame-financiering-van-het-nederlan.html.

Nationale Bank van België. (2025). *Regionale rekeningen – Bruto binnenlands product (REGACSEC)* [Dataset]. Geraadpleegd viahttps://stat.nbb.be/Index.aspx?DataSetCode=REGACSEC&lang=nl

POM West-Vlaanderen. (2007). *Eindrapport - Duurzaam waterbeheer in de Westhoek en de regio Roeselare-Tielt.* Brugge: POM West-Vlaanderen.

Solvari (2016). *Hoeveel kost het ledigen van een septische put?* Opgehaald van https://www.septische-put.be/ledigen-prijs.

Statbel. (2025a). Afzetprijsindex in de bouwnijverheid. https://statbel.fgov.be/nl/themas/conjunctuurindicatoren/prijzen/afzetprijsindex-de-bouwnijverheid#figures.

Statbel. (2025b). Gebouwenpark. Opgehaald van https://statbel.fgov.be/nl/themas/bouwenwonen/gebouwenpark.

Statbel. (2025c). *Historiek consumptieprijsindex*. Opgehaald van https://statbel.fgov.be/sites/default/files/files/documents/Consumptieprijzen/3.1%20Consumptieprijsindex/Historiek%201920%20conv%202013.xls

Statbel. (2025d). Huishoudens: Structuur van de bevolking. Opgehaald van https://statbel.fgov.be/nl/themas/bevolking/structuur-van-de-bevolking/huishoudens#figures.

Statbel. (2025e). Structuur van de bevolking. Opgehaald van https://statbel.fgov.be/nl/themas/bevolking/structuur-van-de-bevolking#figures.

Statistiek Vlaanderen. (2024a). *Landbouwareaal*. Opgehaald van vlaanderen.be: https://www.vlaanderen.be/statistiek-vlaanderen/landbouw-en-visserij/landbouwareaal.

Statistiek Vlaanderen. (2024b). *Veestapel*. Opgehaald van vlaanderen.be: https://www.vlaanderen.be/statistiek-vlaanderen/landbouw-en-visserij/veestapel.

Testaankoop. (2001). *het hemelwater benutten, een besparing die uit de lucht komt vallen.* Testaankoop.

VandaagWonen. (2025). *Prijs regenwaterput laten graven & plaatsen in 2025*. Opgehaald van https://vandaagwonen.be/prijs-regenwaterput-plaatsen/.

VCM. (2025). *VCM-enquête: operationele stand van zaken mestverwerking in Vlaanderen 2022.* Brugge: VCM. Opgehaald van https://cdn.digisecure.be/vcm/2025130153957158_rapport-mestverwerking-2022-vcm-enquete.pdf.

VITO-RA. (2005). *Toepassing milieukostenmodel op het thema oppervlaktewater voor een prioritair bekken Deel 2: Inventarisatie kosten, rendementen en milieuwinst van potentiële maatregelen en uitschrijven scenario's. Bestek nr. VMM.AH.003.2004.* VITO-RA.

Vlaams Parlement. (2022). *Beleids- en begrotingstoelichting: Omgeving en Natuur: Begroting 2023.* Brussel: Vlaams Parlement. Opgehaald van https://www.vlaamsparlement.be/nl/parlementaire-documenten/parlementaire-initiatieven/1678162.

Vlaamse overheid – Departement Omgeving (2025). Integraal Milieujaarverslag. Geraadpleegd via https://www.vlaanderen.be/integraal-milieujaarverslag

Vlakwa. (2013). *Eindrapport - Duurzaam waterbeheer in de Westhoek en de regio Roeselare-Tielt.* Brugge: Studie uitgevoerd door WES in opdracht van VLAKWA.

VLAREM. (2019, oktober 1). *BIJLAGE 5.28 OPSLAGPLAATSEN VOOR MESTSTOFFEN: Hoofdstuk I: Regels van goed vakmanschap voor het bouwen van opslagplaatsen voor mengmest en vloeibare andere meststoffen (mestkelder)*. Opgehaald van navigator.emis.vito.be: https://navigator.emis.vito.be/mijn-navigator?woId=78251.

VLARIO. (2022). *IBA*. Opgehaald van vlario.be: https://www.vlario.be/lokaal-bestuur/iba/.

VLARIO. (2023). *Nota klimaatmitigatie: Afvalwaterzuivering en rioolsector*. Geraadpleegd via https://www.vlario.be/website/files/downloads/Nota-klimaatmitigatie-afvalwaterzuivering-en-rioolsector.pdf.

VLM. (2024a). *Mestrapport 2024.* Brussel: Vlaamse Overheid. Opgehaald van https://www.vlaanderen.be/publicaties/mestrapport.

VLM. (2024b). *Nitraatresidurapport 2023.* Opgehaald van *https://www.vlm.be/nl/SiteCollectionDocuments/Mestbank/Studies/Nitraatresidurapport_2023.pdf.*

VMM. (2018). *Kosten voor riolering - een blik vooruit.* Opgehaald van vmm.be: https://www.vmm.be/publicaties/kosten-voor-riolering-een-blik-vooruit.

VMM. (2021). *Totaal gefactureerde saneringsbijdragen en vergoedingen.* Opgehaald van vmm.be: https://www.vmm.be/data/saneringsbijdragen-en-vergoedingen/overzicht-bijdragen-vergoedingen.

VMM. (2022). *Waterverbruik landbouw (2000-2020)*. Opgehaald van vmm.be: https://www.vmm.be/sectoren/landbouw/waterverbruik-landbouw.

VMM. (2025). *Dashboard kernset milieudata*. Opgehaald va vmm.be: https://vmm.vlaanderen.be/feiten-cijfers/catalogus-feiten-cijfers/dashboard-milieudata/dashboard-kernset-milieudata.

Wonen Vlaanderen. (2021, november 19). *Evolutie van het aantal woningen.* Opgehaald van vlaanderen.be: https://www.wonenvlaanderen.be/sites/wvl/files/wysiwyg/evolutie_van_het_aantal_woningen_5.pdf.

Begrippenlijst

Doelgroepen en uitvoerders
Dit betreffen de doelgroepen (of watergebruikssectoren) die de lasten voor de financiering van de watertaken dragen. Als doelgroepen onderscheiden we huishoudens, bedrijven en landbouw.

Daarnaast brengt de studie ook de belangrijkste uitvoerders van watertaken in kaart. Dit zijn specifieke instanties (drinkwatermaatschappijen, Aquafin, gemeentelijke rioolbeheerders), agentschappen (VMM, VLM, DVW, ...), provincies en gemeenten, polders en wateringen. Uitvoerders verhalen hun uitgaven op huishoudens, bedrijven of landbouw via verschillende instrumenten, zoals algemene belastingen en heffingen en krijgen in een aantal gevallen ook dotaties van andere overheden.

De focus van de studie is in kaart te brengen hoe de verschillende doelgroepen bijdragen aan de financiering van de uitgaven door de uitvoerders. Door een onderscheid te maken in type uitvoerder kan ook bekeken worden in welke mate diverse instanties water gerelateerde uitgaven doen.

Doelgroepen kunnen ook zelf uitvoerder zijn, bijvoorbeeld bij eigen winning van water of eigen zuivering van afvalwater door bedrijven. Deze uitgaven vatten we met het instrument ‘zelfvoorzieningen’.

Instrumenten
Instrumenten hebben betrekking op de diverse mechanismen die bestaan om de doelgroepen te laten bijdragen aan de financiering van de uitgaven voor de onderscheiden watertaken. Welk soort instrumenten we beschouwen komt uitgebreid aan bod in de volgende paragrafen.

Watertaak
Dit omvat de activiteiten die middelen vragen om uitgevoerd te worden. We onderscheiden productie en levering van water, afvoer en zuivering van afvalwater, beheer van de watersystemen inclusief afvoer van hemelwater. De focus van de studie is om de watertaken in kaart te brengen die relevant zijn met het oog op het behalen van de goede toestand van de waterlichamen zoals bedoeld in de kaderrichtlijn Water. Specifieke maatregelen m.b.t. bevaarbaarheid, scheepvaart en goederentransport vallen bijvoorbeeld buiten de focus van deze studie.

Bijlage A – Methode voor berekening instrumenten met betrekking tot watervoorziening

A.1 Drinkwatercomponent van de integrale waterfactuur

- *Situering*

Via dit instrument betalen de gebruikers (abonnees) van drinkwater voor de financiering van de uitgaven door de drinkwatermaatschappijen voor productie en levering van drinkwater in Vlaanderen. Het is één van de drie componenten van de integrale waterfactuur. Het betreft de totale gefactureerde bijdrage van de verschillende doelgroepen, dus zowel het vast en variabel tarief als de capaciteitsvergoeding.

Via dit instrument winnen de drinkwatermaatschappijen de uitgaven terug voor de productie, toevoer en de levering van drinkwater aan hun abonnees.

- *Bron*

Waterboeken van VMM en verwerking tariefplannen van de drinkwatermaatschappijen.

De verdeling in bedrijven, huishoudens en landbouw gebeurt aan de hand van de waterboeken. Dit op basis van de NACE-codes die toegewezen worden aan de abonnees in de waterboeken. Er moet met enige voorzichtigheid omgegaan worden met deze getallen, gezien voor sommige drinkwatermaatschappijen de NACE-codes van abonnees niet volledig gekend zijn. Dit is dus eerder een benadering.

- *Noot*

Op de integrale waterfactuur geldt een btw-tarief van 6%. Btw-plichtige klanten kunnen deze btw recupereren. Niet btw-plichtigen – dit zijn alle huishoudens en sommige landbouwers en vrije beroepen – kunnen dit niet en betalen de facto 6% meer voor hun drinkwaterfactuur. De btw op de integrale waterfactuur dient niet ter financiering van de drinkwatermaatschappijen maar gaat naar de algemene middelen. Deze uitgaven voor btw-plichtige abonnees zitten niet verrekend in dit instrument, maar zijn verrekend in andere instrumenten (als één van de mechanismen van de financiering van de algemene middelen). We rapporteren de betaalde bedragen dus exclusief btw.

A.2 Vergoedingen aanvullende diensten drinkwatermaatschappijen

- *Situering*

Via dit instrument betalen de gebruikers (abonnees) van drinkwater een aanvullende vergoeding voor een éénmalige, specifieke dienst van de drinkwatermaatschappij, die duidelijk aan één abonnee worden toegewezen, zoals bijvoorbeeld een nieuwe aansluiting.

Via dit instrument winnen de drinkwatermaatschappijen de uitgaven terug verbonden met specifieke diensten die toewijsbaar zijn aan specifieke abonnees en die niet via de integrale waterfactuur worden verrekend. Het gaat bijvoorbeeld om een nieuwe aansluiting op het net, administratiekosten bij wanbetaling (aanmaningen), recuperatie verhuiskosten, herstel- of vervangingskosten defecte watermeter door nalatigheid klant, etc.

- *Bron*

Via VMM Waterregulator.

A.3 Heffing op oppompen van grondwater

- *Situering*

De heffing op het oppompen van grondwater kadert in het beleid m.b.t. de bescherming van grondwater en heeft tot doel om de (grotere) gebruikers van grondwater aan te zetten tot het investeren in een duurzaam watergebruik, het aanwenden van alternatieve bronnen en het investeren in best beschikbare technieken (BBT) en waterbesparende technieken.

De grootte van de heffing wordt bepaald door het opgepompte volume en de kwetsbaarheid van de laag waaruit gepompt wordt. Het is een regulerende heffing. De heffingsopbrengst gaat naar de algemene middelen van de Vlaamse overheid.

- *Bron*

De omvang van dit instrument inclusief de bijdrage van de drinkwatermaatschappijen is gebaseerd op de heffingendatabank van VMM.

Ook voor de bedragen exclusief de bijdrage van de drinkwatermaatschappijen werd de heffingendatabank van VMM geraadpleegd. Om dubbeltellingen te vermijden wordt met dit bedrag verder gerekend gezien de heffingen betaald door de drinkwatermaatschappijen doorgerekend worden aan de klanten via de waterfactuur. Ze zijn dus al vervat in instrument A1.

- *Noot*

De heffing wordt enkel betaald door de grote verbruikers van grondwater. Alle grote verbruikers zijn heffingsplichtig. Dit zijn verbruikers met een grondwaterwinning met een pompcapaciteit van meer dan 5 m³/u en/of een jaarvolume vanaf 500 m³/jaar. Kleinere grondwaterwinningen (< 500 m³/jaar) zijn vrijgesteld van de heffing. Dit betekent dat in de praktijk huishoudelijk grondwatergebruik is vrijgesteld.

A.4 Heffing op captatie van oppervlaktewater

- *Situering*

De heffing op captatie van oppervlaktewater is een jaarlijkse retributie voor de vergunningsplichtige ontrekkers (>= 500 m³/ jaar) van oppervlaktewaters uit bevaarbare waterlopen, kanalen en havens gelegen in het Vlaams gewest. De opbrengst van captaties in de havens worden doorgestuurd naar de algemene middelen van de Vlaamse begroting (VIF, Vlaams Infrastructuurfonds). Een onttrekking kleiner dan 500 m³/jaar per jaar is enkel meldingsplichtig.

De heffing heeft zowel een regulerend (beperkt) als financierend karakter. De opbrengsten dienen ter financiering van het beheer van de bevaarbare waterlopen.

- *Bron*

De captatieheffing werd verzameld via persoonlijke communicatie met Port of Antwerp-Bruges, North Sea Port, de Vlaamse Waterweg en Departement Mobiliteit en Openbare Werken.

- *Noot*

In Tabel 4 worden de captatieheffingen per bron gerapporteerd.

Soort captatie	**Bedrag (in euro)**
Captatie Gent-Terneuzen (North Sea Port)	224.037
POAB: Antwerpen	7.645.808
POAB: Zeebrugge	1.514.085
MOW captaties Gent-Terneuzen	1.959.943
MOW captaties district Oostende	552.062
DVW	21.121.162
Totaal	**33.017.097**

Tabel 4 Captatieheffingen oppervlaktewater 2023.

A.5 Zelfvoorzieningen waterwinning en duurzaam watergebruik

Dit betreft de kosten die de verschillende doelgroepen (huishoudens, bedrijven en landbouw) maken m.b.t. hun eigen waterwinning (i.e. grondwater, oppervlaktewater, hemelwater, grijs- of ander water en koelwater), excl. heffingen winning grondwater en captatie oppervlaktewater). Deze kosten worden apart geschat via een desktopstudie, op basis van informatie over hoeveelheden gebruikt water en kengetallen met betrekking tot de kosten van watergebruik. We maken bij de bespreking een onderscheid tussen huishoudens, bedrijven en landbouw. We maken schattingen voor situaties met lage, gemiddelde (centrale schatting) en hoge kosten.

Deze bijdragen dienen ter financiering van de eigen kosten die de doelgroepen maken m.b.t. hun watervoorziening met andere waterbronnen dan leidingwater. Binnen de context van deze studie moeten we de kosten interpreteren als uitgaven, en houden we geen rekening met de besparing door lager gebruik van leidingwater. Voor grondwater en oppervlaktewater zijn de kosten exclusief heffingen, omdat deze reeds zijn vervat in vorige instrumenten (A3 en A4).

Kosten voor winning van drinkwaterbedrijven zijn hier niet in meegenomen omdat zij vervat zijn in het instrument drinkwatervoorziening (A1). Kosten voor de voorbehandeling van water en voor maatregelen voor waterbesparing zijn hier ook niet in meegenomen.

Deze analyse bouwt op een reeks aannames, en de resultaten zijn eerder een indicator van de orde van grootte. Ze zijn veel meer onzeker dan de kosten m.b.t. leidingwater waarvoor goede statistieken bestaan.

A.5.1 Zelfvoorziening waterwinning en duurzaam watergebruik: huishoudens

- *Situering, methode en bronnen*

a) Watergebruik

Voor huishoudens is gebruik van hemelwater en grondwater relevant. We ramen de totale hoeveelheid watergebruik per type water op basis van De Nocker et al. 2021. In deze studie is door middel van enquêtes geïnventariseerd welk aandeel huishoudens hemel- en grondwater gebruikt, en hoeveel hemel- en grondwater per huishouden per jaar gemiddeld

wordt gebruikt. We maken een onderscheid in hemelwater met put, hemelwater met ton en grondwater.

Waterbron	**Totaal volume in Vlaanderen (m³/jaar)** (1)
Hemelwater put	23.003.513
Hemelwater ton	4.059.444
Grondwater	4.901.521
Totaal eigen watervoorziening	31.133.606

Tabel 5 Raming totale volumes eigen waterwinning huishoudens in 2023.

(1) Op basis enquêtes voor VMM Water Regulator in 2021 en bevolkingsgegevens via Statbel (Statistiek Vlaanderen, 2021b)).

b) Kengetallen kosten hemelwaterput met automatische pomp

Voor gebruik van hemelwater schatten we de investeringskosten per m³ op basis van informatie over de investeringskosten voor hemelwaterput en pomp, en houden rekening met kosten voor onderhoud en werking (elektriciteitskosten pomp). De kosten voor hemelwatergebruik kunnen heel sterk variëren. Daarom onderscheiden we hemelwaterput en -ton, en maken we verder onderscheid tussen eenvoudige en meer complexe installaties, met uiteenlopende investeringskosten. We hanteren voor alle situaties dezelfde aannames m.b.t. levensduur (50 jaar). De discontovoet om eenmalige investeringen om te rekenen naar jaarlijkse kosten is 2%. De kosten voor een hemelwaterput en pomp zijn gebaseerd op gegevens uit verschillende bronnen, waaronder Livios (2025a, 2025b) en VandaagWonen (2025). Uit deze bronnen kwam een ondergrens en een bovengrens naar voren, die respectievelijk als lage en hoge schatting zijn gebruikt.

Hemelwaterput en pomp	**Kengetallen: laag**	**Kengetallen: hoog**
Grootte put (1)	5000l	5000l
Materiaal put (1)	beton	kunststof
Investeringskost put (in euro, excl. btw) (1)	975	1.745
Plaatsingskost (in euro, excl. btw) (2)	680	680
Keuring voor in gebruikname (in euro) (1)	130	130
Afschrijvingstermijn put (jaar)	50	50
Totale investeringskost exclusief pomp (in euro)	1.785	2.555
Jaarlijkse investeringskost exclusief pomp (in euro)	56,80	81,31
Voorfilter (in euro, excl. btw) (3)	150	150
Investeringskost pomp (in euro, excl. btw) (2)	770	770
Afschrijvingstermijn pomp (jaar)	10	10
Totale investeringskost pomp (in euro, excl. btw) (1)	770	920
Jaarlijkse investeringskost pomp (in euro)	85,72	102,42
Totale jaarlijkse investeringskost	142,53	183,73
Interestvoet	2%	2%
Verwacht gebruik m³/jaar (in euro)	30	30
Kostprijs per m³ (in euro)	4,75	**6,12**

Tabel 6 Kengetallen voor investerings- en onderhoudskosten van hemelwaterput in 2023.

(2) Livios (2025a)
(3) VandaagWonen (2025)
(4) Livios (2025b)

Op basis van deze gegevens en aannames zit de kostprijs tussen 4,75 euro/m³ en 6,12 euro/m³). Voor de definitieve kostprijs wordt de hoge schatting van 6,12 euro/m³ gebruikt.

c) Kengetallen kosten hemelwaterton

	Eenheid	**Kengetallen voor kosten: laag**	**Kengetallen voor kosten: centraal**	**Kengetallen voor kosten: hoog**
Investeringskosten				
Ton	€/installatie	27	145	274
Pomp	€/installatie	-	-	-
Totale investeringskost	€/installatie	27	145	274
Afschrijvingstermijn	jaar	25	25	25
Intrestvoet	%	0,50%	2%	2%
Jaarlijkse investeringskost	€/jaar.hh	1,2	7,4	14,0
Investeringskost per m³	€/m³	0,2	1,3	2,5
Onderhoud en werking				
Onderhoud	€/jaar.installatie	0,0	0,0	0,0
Energiekosten pomp	€/m³	0,0	0,0	0,0
Onderhoud en werking per m³	€/m³	0,0	0,0	0,0
Totale kost per m³	€/m³	0,2	**1,3**	2,5

Tabel 7 Kengetallen voor investerings- en onderhoudskosten van hemelwaterton in 2023.

Voor de hemelwaterton worden enkel investeringskosten meegenomen. Voor de ton werden de kosten van de studie voor 2017 geïndexeerd volgens de afzetprijsindex in de bouwnijverheid (De Nocker & Broekx, 2020; Statbel, 2021). Kosten werden toen gebaseerd op aanbieders van hemelwatertonnen + aftapinstallatie. We hanteren een kortere levensduur (25 jaar) in vergelijking met een hemelwaterput. De kosten per huishouden per jaar zijn beperkt (7,4 euro per jaar in 2023), maar omwille van de beperkte volumes zijn de kosten per m³ (1,3 euro per m³) nog relatief hoog.

d) Kengetallen kosten grondwater

Voor grondwater wordt een gelijkaardige methode gehanteerd, waarbij rekening houden wordt met investeringskosten voor een boorput en pomp- en energiekosten voor het oppompen van water. Ook hier werden de kengetallen voor investerings- en onderhoudskosten overgenomen uit de studie voor 2017 en geïndexeerd volgens de afzetprijsindex in de bouwnijverheid (De Nocker & Broekx, 2020; Statbel, 2021). De investeringskosten werden toen geschat op basis van een beknopte bevraging van putboorders. Kosten voor pompen en onderhoud en energie zijn hetzelfde als voor hemelwater.

	Eenheid	Kengetallen voor kosten: laag	Kengetallen voor kosten: centraal	Kengetallen voor kosten: hoog
Investeringskosten				
Ton	€/installatie	-	411	1.368
Pomp	€/installatie	1.368	1.368	1.368
Totale investeringskost	€/installatie	1.368	1.779	2.737
Afschrijvingstermijn	jaar	50	50	50
Intrestvoet	%	0,50%	2%	2%
Jaarlijkse Investeringskost	€/jaar.hh	31	57	87
Investeringskost per m3	€/m³	1,4	2,6	4,0
Onderhoud en werking				
Onderhoud	€/jaar.installatie	0	13,68	68,42
Energiekosten pomp	€/m³	0,096	0,096	0,096
Onderhoud en werking per m³	€/m³	0,096	1,57	7,46
Totale kost per m³	€/m³	1,5	**4,1**	11,4

Tabel 8 Kengetallen voor investerings- en onderhoudskosten van grondwaterput in 2023.

Het kengetal voor de centrale schatting voor winning van grondwater wordt geraamd 4,1 euro per m³ in 2023, wat overeenkomt met een gemiddelde uitgave van 58,18 euro per jaar per huishouden met grondwater.

e) Totale kosten

Op basis van de berekeningen in puntje a) tot en met d) worden de totale kosten voor eigen waterwinning voor huishoudens geschat op 166 miljoen euro in 2023. Het grootste deel van deze kosten gaat naar de hemelwaterput met automatische pomp.

Waterbron	Volume (m³/jaar)	Schatting kosten per jaar (mio euro/jaar)		
		Laag	Centraal	Hoog
Hemelwater put	23	109	141	141
Hemelwater ton	4	1	5	10
Grondwater	5	7	20	20
Totaal eigen watervoorziening	32	117	**166**	171

Tabel 9 Overzicht resultaten kosten zelfvoorziening waterwinning huishoudens in 2023.

A.5.2 Zelfvoorziening waterwinning en duurzaam watergebruik: bedrijven

- *Situering, methode en bronnen*

a) Watergebruik

Onderstaande tabel geeft een overzicht van het gebruik van verschillende waterbronnen door Vlaamse bedrijven in 2022, uitgesplitst naar industrie, energie, en handel en diensten. De gegevens zijn afkomstig van de VMM (VMM, 2022b). De cijfers voor 2023 waren bij het opstellen van dit rapport nog niet beschikbaar, maar naar verwachting zullen de verbruiken vergelijkbaar zijn met die van 2022.

Ander water omvat de aankoop van grijs water en recuperatiewater bij andere bedrijven. Voor het hergebruik van water zijn geen systematische gegevens over de volumes beschikbaar. Hierdoor hebben we geen volledig beeld van de inspanningen en kosten die met hergebruik gepaard gaan.

Waterbron	**Industrie**	**Energie**	**Handel en diensten**	**Totaal**
Grondwater	33	0	3	36
Oppervlaktewater	117	89	0	206
Hemelwater	12	1	3	17
Ander water	51	4	1	56
Subtotaal eigen winning (excl. koelwater)	213	94	8	315
Koelwater	535	1626	3	2165
Subtotaal eigen waterwinning (incl. koelwater)	748	1720	11	2480
Leidingwater	79	9	29	117
Totaal waterverbruik (excl. hergebruik water)	827	1730	39	**2596**

Tabel 10 Watergebruik door industrie, energie en dienstensector (miljoen m³/jaar) in 2022.

* Exclusief hergebruik van water
Bron: (VMM, 2022b)

b) Kengetallen kosten eigen waterwinning

Voor de studie met referentiejaar 2017 werd een literatuurstudie ondernomen om een schatting te maken van de kosten van de verschillende types water (De Nocker & Broekx, 2020). Deze kengetallen, weergegeven in Tabel 11 werden overgenomen en geïndexeerd volgens de afzetprijsindex in de bouwnijverheid (Statbel, 2021). De gebruikte data zijn gebaseerd op een beperkt aantal geselecteerde gevalstudies bij bedrijven, voornamelijk bij de textiel- en de voedingssector, zoals de enquêtes door GOM West-Vlaanderen in 2005 (POM West-Vlaanderen, 2007); gevalstudies van watergebruik en kosten bij enkele bedrijven uit voornamelijk textiel en voedingssector (Vlakwa, 2013) en een recente studie bij de textielsector (Centexbel, 2017). We vullen dit aan met kengetallen en informatie uit brochures m.b.t. duurzaam watergebruik voor de landbouwsector (Departement Landbouw & Visserij, 2012), de voedingssector (Fevia, 2004) en een online beschikbare rekenmodule voor gebruik van hemelwater (Agoria, 2012). Verder gebruiken we enkele gegevens uit een bevraging van Voka bij haar leden.

Waterbron	**Kengetal 2023 (€/m³)**	**Bron en beschrijving gevalstudies**
Grondwater		
Lage schatting	0,17	(POM West-Vlaanderen, 2007); ondiep grondwater
Centrale schatting	0,23	(POM West-Vlaanderen, 2007); gemiddelde diep en ondiep grondwater

Hoge schatting	1,02	(Departement Landbouw & Visserij, 2012); Landbouwbedrijf, diepe boorput, verbruik 1500 m³ jaar
Gemiddelde schatting	0,29	Gewogen gemiddelde van lage, centrale en hoge schatting (30% laag, 60% centraal en 10% hoog)
Recente andere gegevensbron	0,25	(Centexbel, 2017); enquête textielsector
	0,56	(Voka, 2017), bevraging leden*
Hemelwater		
Lage schatting	0,16	(Vlakwa, 2013); voedingssector, beperkte gevalstudie, beperkt verbruik (5000m³/jaar), afschrijving (0,06€/m³ + pompkosten (0,05€/m³)
Centrale schatting	0,20	(POM West-Vlaanderen, 2007); gemiddelde alle bedrijven
Hoge schatting	1,02	Agoria (2012); berekeningsmodule kosten hemelwater, open bekken, 100 m³ jaar, 20% leegstand
Gemiddelde schatting	0,27	Gewogen gemiddelde van lage, centrale en hoge schatting (30% laag, 60% centraal en 10% hoog)
Oppervlaktewater		
Lage schatting	0,01	(Centexbel, 2017); enquête textielsector
Centrale schatting	0,06	(POM West-Vlaanderen, 2007); gemiddelde alle bedrijven
Hoge schatting	0,26	(POM West-Vlaanderen, 2007); hoge schattingen in deze studie
Gemiddelde schatting	0,07	Gewogen gemiddelde van lage, centrale en hoge schatting (30% laag, 60% centraal en 10% hoog)
Recente andere gegevensbron	0,12	(Voka, 2017); bevraging leden
Koelwater (opp water)		
Lage schatting	0,03	(Voka, 2017); bevraging leden
Centrale schatting	0,06	(Voka, 2017); bevraging leden
Hoge schatting	0,06	(Voka, 2017); bevraging leden
Gemiddelde schatting	0,05	Gewogen gemiddelde van lage, centrale en hoge schatting (30% laag, 60% centraal en 10% hoog)
Ander water		
Lage schatting	0,77	(Campling et al., 2009); kosten aankoop grijs water
Centrale schatting	0,75	(Centexbel, 2017); enquête textielsector
Hoge schatting	1,05	(Voka, 2017); bevraging leden
Gemiddelde schatting	0,79	Gewogen gemiddelde van lage, centrale en hoge schatting (30% laag, 60% centraal en 10% hoog)

Tabel 11 Kengetallen kostprijs verschillende types water, geïndexeerd voor 2023.

*Kosten Voka, 2017 = kost oppompen/captatie/transport (exclusief heffingen/taxen), omvat investering incl. verdeelnet (afschrijving per jaar) en kosten werking en onderhoud incl. verdeelnet en meetkosten.
Bron: (De Nocker & Broekx, 2020)

Er wordt telkens verder gerekend met de gemiddelde schatting.

c) Totale kosten

Op basis van deze gegevens en aannames worden de totale kosten voor eigen waterwinning door de bedrijven geschat op 189,5 miljoen euro per jaar. Omwille van de grote volumes heeft de winning van koelwater uit oppervlaktewater hier een groot aandeel. Voor koelwater is er echter relatief weinig info over de kosten van waterwinning ter beschikking. De schatting van de kost per m^3 is dus onzeker.

Waterbron	Volume (m³/jaar) (1)	Kosten (€/m³) (2)	Kosten eigen winning (mio €/jaar) (3)	Aandeel
Grondwater	36,4	0,25	9,0	5%
Oppervlaktewater	206,2	0,07	13,8	7%
Hemelwater	16,7	0,27	4,5	2%
Ander water	55,6	0,79	43,8	23%
Koelwater	2164,6	0,05	118,5	63%
Eigen winning	2479,5		**189,5**	100%

Tabel 12 Overzicht resultaten kosten zelfvoorziening waterwinning bedrijven, o.b.v. verbruiken in 2022 en prijzen van 2023.

(1) Watergebruik voor industrie, energie en dienstensector
(2) Op basis van kengetallen uit Tabel 11
(3) = (1) x (2)

A.5.3 Zelfvoorziening waterwinning en duurzaam watergebruik: landbouw

De methode die hier toegepast wordt is gelijkaardig aan die van de zelfvoorziening voor waterwinning van bedrijven.

Voor het watergebruik in de landbouwsector worden de verbruiksgegevens uit 2022 gebruikt (VMM, 2022a) aangezien voor 2023 nog geen data beschikbaar zijn. De kengetallen voor kosten uit Tabel 8 worden hierop toegepast. Net als bij de industrie en huishoudens wordt geen rekening gehouden met kosten voor voorbehandeling.

Tot slot houden we ook rekening met de toegekende steun vanuit het VLIF (Vlaams Landbouwinvesteringsfonds) m.b.t. watervoorziening. Meer bepaald trekken we de toegekende steun voor investeringen in waterreservoirs en waterbassins van de totale kost. Dit bedrag wordt geschat op 1,92 miljoen euro in 2022. Zo wordt de totale kost voor eigen watervoorziening van landbouwers geschat op 18,53 miljoen euro in 2022. De toelages vanuit het VLIF worden verder besproken onder instrument C1.

Waterbron	**Volume 2022 (mio m³/jaar)** (1)	**Kengetal kostprijs 2022 (€/m³)** (2)	**Totale kost 2022 (mio €/jaar)**
Grondwater	54,62	0,27	14,89
Hemelwater	5,39	0,84	4,55
Oppervlaktewater	6,46	0,06	0,41
Koelwater	0,0044	0,05	0,0002
Ander water	0,83	0,74	0,61
Totaal	67,29		20,46
Toelage vanuit het VLIF, referentiejaar 2023 (3)			1,92
Totaal eigen financiering (4)			**18,53**

Tabel 13 Overzicht resultaten kosten zelfvoorziening waterwinning landbouw in 2022. Er was geen data beschikbaar voor referentiejaar 2023.

(1) (VMM, 2022a)
(2) Cijfers overgenomen van kengetallen industrie, dus indexatie cijfers rapport 2017 via afzetprijsindex in de bouwnijverheid (De Nocker & Broekx, 2020; Statbel, 2021)
Cijfer voor hemelwater is indexatie van kengetal uit studie van Agoria voor een open bekken, 100m³ per jaar, 20% leegstand (studie dateert van 2012)
(3) Rekening houden met toelages VLIF m.b.t. watervoorziening (waterreservoir en waterbassin) (Persoonlijke communicatie Departement Landbouw en Visserij, 2025)
(4) = Totaal – (3)

Bijlage B – Methode voor berekening instrumenten met betrekking tot de afvalwaterketen

B.1 Bovengemeentelijke saneringsbijdrage en -vergoeding van de integrale waterfactuur

- *Situering*

Via deze component van de integrale waterfactuur dragen huishoudens en bedrijven bij aan de financiering van de uitgaven voor de bovengemeentelijke sanering (collecteren en saneren van afvalwater). De uitgaven voor het collecteren en saneren van afvalwater worden gemaakt door Aquafin. De drinkwatermaatschappijen vergoeden via deze bijdrage, die doorgerekend wordt aan de consumenten, dus het werk van Aquafin.

De bovengemeentelijke bijdrage wordt betaald voor de sanering van leidingwater en de bovengemeentelijke vergoeding voor sanering van water uit eigen waterwinning.

- *Bron*

Dit dataveld komt uit de waterboeken van VMM. De verdeling in bedrijven, huishoudens en landbouw gebeurt ook aan de hand van de waterboeken. Dit op basis van de NACE-codes die toegewezen worden aan de abonnees in de waterboeken. Er moet met enige voorzichtigheid omgegaan worden met deze getallen, gezien voor sommige drinkwatermaatschappijen de NACE-codes van abonnees niet volledig gekend zijn. Dit is dus eerder een benadering.

- *Noot*

De omvang van de bovengemeentelijke saneringsbijdrage volstaat niet om de totale kosten voor bovengemeentelijke sanering te dragen. Daarom voorziet de overheid jaarlijks via de begroting een bedrag dat het resterend saldo van de factuur voor bovengemeentelijke sanering dekt, zie instrument B.2.

We merken hier verder nog bij op dat:

- deze inkomsten zowel dienen voor de afbetaling van investeringen uit het verleden, operationele werkingskosten en onderhoud van de bestaande infrastructuur en financiering van de uitbreiding van de infrastructuur;
- een deel van de investeringskosten kan toegewezen worden aan de collectie en sanering van hemelwater dat met het afvalwater mee wordt afgevoerd;
- bepaalde inkomsten uit de bovengemeentelijke saneringsbijdrage worden gebruikt om de gemeentelijke saneringsplicht in te vullen (Lokaal Pact projecten).
- Dit omvat ook kosten voor het noodzakelijke herstel van wegen.

B.2 Werkingstoelage aan drinkwatermaatschappijen voor bovengemeentelijke sanering

- *Situering*

Met deze werkingstoelage vanuit de Vlaamse begroting ondersteunt de Vlaamse overheid de drinkwatermaatschappijen om hun bovengemeentelijke saneringsplicht uit te voeren. De doelgroepen dragen bij aan de financiering hiervan via hun bijdrage aan de algemene middelen.

- *Bron*

De omvang van dit instrument is gebaseerd op het Minafonds Jaarverslag van 2023 (Departement Omgeving, 2020; Departement Omgeving, 2021). Het gaat hier specifiek over ‘toelage QBX 3QC044 3131 - Bijdragen aan Openbare Waterdistributienetwerken’. Deze rubriek hoort onder het begrotingsartikel QBX-3QCE2DC-WT die de werking en toelagen van VMM voor een sluitende financiering van het waterbeleid omvatten. Het betreft het vastgelegde bedrag per jaar.

- *Noot*

De omvang van de bovengemeentelijke saneringsbijdrage, instrument B.1, volstaat niet om de totale uitgaven voor bovengemeentelijke sanering te dekken. Jaarlijks voorziet de Vlaamse overheid daarom via de begroting een bedrag dat het resterend saldo van de factuur voor bovengemeentelijke sanering dekt. Hiertoe wordt de evolutie van de factuur en de inkomsten geschat.

B.3 Heffing op waterverontreiniging

- *Situering*

Grootverbruikers die lozen op riolering of oppervlaktewater betalen een heffing in functie van de omvang en kenmerken van hun afvalwater. Voor de rioollozers is dit een financierende heffing die berekend wordt in functie van de vuilvracht en rekening houdt met de saneringskost. De grootverbruiker kan kiezen voor een heffing op basis van metingen of op basis van omzettingscoëfficiënten per sector.

De opbrengst van dit instrument dient ter financiering van de bovengemeentelijke sanering. De betaalde bovengemeentelijke saneringsbijdragen, instrument B.1, worden in mindering gebracht van de te betalen heffing. Idealiter tendeert deze heffing naar nul.

De oppervlaktewaterlozers betalen een regulerende heffing op het effluent dat zij lozen in oppervlaktewater. Zij hebben in principe de kosten van de zuivering geïnternaliseerd via een eigen (voor)zuivering. De opbrengsten van de regulerende heffing dragen bij aan de algemene middelen van de Vlaamse begroting.

- *Bron*

De data voor deze heffing komt uit de heffingendatabank van VMM.

- *Noot*

De opbrengsten van lozers op riool zijn reeds verrekend met de bovengemeentelijke bijdragen en vergoedingen, zie instrument B.1.

B.4 Gemeentelijke saneringsbijdrage en -vergoeding van de integrale waterfactuur

- *Situering*

Deze bijdrage dient ter financiering van de gemeentelijke saneringsverplichting van de drinkwatermaatschappijen. Na afhouding van de inningskosten, wordt deze bijdrage door de

drinkwatermaatschappijen doorgestort naar de gemeentes of naar de aangestelde rioolbeheerder. Dit bedrag mag enkel worden gebruikt voor de gemeentelijke sanering.

De gemeentelijke saneringsbijdrage is een component van de integrale waterfactuur, waarmee elke abonnee van de drinkwatermaatschappij bijdraagt aan de financiering van de gemeentelijke saneringsverplichting, op basis van het verbruikte leidingwater.

De gemeentelijke saneringsvergoeding is het instrument waarmee huishoudens of bedrijven met een eigen waterwinning bijdragen aan de financiering van de gemeentelijke saneringsplicht. Het wordt apart gefactureerd door de drinkwatermaatschappijen.

- *Bron*

Dit dataveld komt uit de waterboeken van VMM.

De verdeling in bedrijven, huishoudens en landbouw gebeurt ook aan de hand van de waterboeken. Dit op basis van de NACE-codes die toegewezen worden aan de abonnees in de waterboeken. Er moet met enige voorzichtigheid omgegaan worden met deze getallen, gezien voor sommige drinkwatermaatschappijen de NACE-codes van abonnees niet volledig gekend zijn. Dit is dus eerder een benadering.

B.5 Algemene middelen Vlaamse overheid voor toelage gemeentelijke sanering

- *Situering*

De Vlaamse overheid geeft vanuit haar algemene middelen toelages aan de gemeenten voor de uitvoering van hun taken m.b.t. gemeentelijke sanering en het uitvoeren van het integraal waterbeleid. De bijdrage van de doelgroepen en deelsectoren hangt af van hun bijdrage aan de algemene middelen van de overheden.

- *Bron*

De omvang van dit instrument is gebaseerd op het Minafonds Jaarverslag van 2023 (Departement Omgeving, 2020; Departement Omgeving, 2021). Het betreft rubriek ‘QBX 3QC054 6321 –Investeringsbijdragen aan gemeenten voor de aanleg van gemeentelijke rioleringen, kleinschalige rioolwaterzuiveringsinstallaties en private waterzuiveringsinstallaties’ van het begrotingsartikel ‘QBX-3QCE2DA-WT: Werking en Toelagen VMM - Plannen maken en actief op het terrein uitvoeren met engagementen voor een gezond en duurzaam watersysteem’. Voorkeur gaat uit naar rapportage op basis van vastleggingskredieten gezien deze een beter beeld scheppen van de financiering van de gemeentelijke sanering.

- *Noot*

Het gerealiseerde vastleggingsbedrag was in 2020 een stuk lager dan in de vorige jaren. Dit is te wijten aan het in voege treden van het subsidiebesluit van 2017 waardoor het moment van vastlegging verschoof van fase voorontwerp naar fase gunning (Departement Omgeving, 2021). In 2023 is het bedrag weer in dezelfde grootteorde als voorheen.

B.6 Lokale financieringsinstrumenten met betrekking tot gemeentelijke sanering

- *Situering*

Dit is een restgroep die alle instrumenten bevat ter financiering van de gemeentelijke sanering, behalve de hiervoor besproken gemeentelijk e saneringsbijdrage en vergoeding en investeringstoelage vanuit de Vlaamse overheid. Deze restgroep omvat o.a. lokale fiscale instrumenten zoals gemeentelijke rioolbelastingen of retributies voor aansluiting op riolering, en bijpassingen vanuit de gemeente voor de tekorten van de rioolbeheerder voor gemeentelijke sanering. De toepassing van deze groep instrumenten kan lokaal erg variëren.

Via dit instrument dragen inwoners en bedrijven van de gemeente bij aan de financiering van de gemeentelijke sanering. Dit enerzijds via betaling van lokale fiscaliteit en retributies m.b.t. riolering en anderzijds via gemeentelijke belastingen.

- *Bron*

Via VMM, gegevens omtrent financiering van riolering. Het cijfer omvat de bijdragen voor ‘aansluitingen’ en de ‘bijpassing van gemeenten/werkingssusbsidies en compenserende bedragen’. Deze cijfers zijn afkomstig uit de goedgekeurde jaarrekeningen van gemeenten die aan het Agentschap Binnenlands Bestuur gerapporteerd worden via de BBC, en van de jaarrekeningen van de intergemeentelijke rioolbeheerders.

B.7 Zelfvoorziening sanering afvalwater

Dit instrument omvat de eigen kosten die huishoudens, bedrijven en de landbouwsector maken met betrekking tot de afvalwaterketen. Voor de landbouwsector wordt dit ook breder bekeken door alle maatregelen die landbouwers zelf nemen en financiering in het kader van waterkwaliteitsbeleid (o.a. mestbeleid) te beschouwen. De kosten zijn exclusief heffingen en saneringsvergoedingen of bijdragen, omdat deze reeds vervat zijn in de hiervoor besproken instrumenten.

Binnen de context van deze studie is enkel een eenvoudige desktopstudie mogelijk, op basis van bestaande informatie m.b.t. de totale omvang in Vlaanderen (volumes afvalwater en mest), de mate waarin type maatregelen worden toegepast en kengetallen m.b.t. kosten van deze maatregelen. Omdat de beschikbare informatie sterk verschilt tussen de doelgroepen bespreken we de aanpak en resultaten meer in detail per doelgroep.

Deze raming heeft als doel om op basis van beschikbare gegevens de voornaamste kostenposten in beeld te brengen. Hierbij moeten aannames gemaakt worden, rekening houdend met beschikbaarheid data en kennis over kosten. We maken verder aannames m.b.t. de aflijning van de maatregelen die we tot de waterzuiveringsproblematiek rekenen. We merken in dit verband op dat we de eigen uitgaven voor mestbeleid voor de landbouw ten dele toerekenen aan het waterbeleid. De uitgaven voor industrie zijn exclusief de uitgaven m.b.t. afvoer en verwerking vloeibare afvalstoffen.

We moeten opmerken dat onderstaande cijfers ramingen zijn, en dus minder zeker dan de gegevens voor andere instrumenten op basis van statistieken. De cijfers laten wel toe het relatieve belang te illustreren maar de vergelijkbaarheid tussen de doelgroepen is beperkter omwille van verschillen in types maatregelen, databronnen m.b.t. genomen maatregelen en hun kosten, aannames etc.

B.7.1 Zelfvoorziening afvalwaterketen: huishoudens

- *Situering, methode en bronnen*

Voor huishoudens zijn de meest relevante maatregelen individuele waterzuivering (IBA's) en septische putten. We schatten het totaal aantal installaties en de kosten per installatie, en hanteren gelijkaardige berekeningsmethodes als voor watervoorziening.

a) Individuele waterzuivering (IBA's)

Kosten	**Eenheid**	**Kengetallen voor kosten (1)**		
		Laag	Centraal	Hoog
Investering	€/IBA	3.932	7.865	11.797
Onderhoud	€/IBA	180	215	250
Afschrijvingstermijn investering	jaar	40	40	40
Intrest	%	0,50%	2%	2%
Totale jaarlijkse Investering	€/IBA.jaar	108,71	287,51	431,26
aantal installaties in 2022		15.995	15.995	15.995
Aantal installaties in 2023 (2)		16.977	16.977	16.977
Totale Operationele kost per jaar	€/jaar	3.055.860	3.650.055	4.244.250
Totale Investeringskost 2023	€/jaar	3.861.660	7.723.320	11.584.980
Totale kost per jaar	€/jaar	6.917.520	**11.373.375**	15.829.230

Tabel 14 Kengetallen kosten IBA's in 2023.

(1) Kostencijfers via persoonlijke communicatie VLARIO
(2) Aantal nieuwe installaties persoonlijke communicatie VMM.

Er wordt verder gerekend met het bedrag van de centrale schatting.

b) Septische put

Kosten	**Eenheid**	**Kengetallen voor kosten (1)**		
		Laag	**Hoog**	**Gemiddeld**
Investering	€/put	780	1040	
Afschrijvingstermijn investering	jaar	50	50	
Onderhoudskosten ledigen put	€/keer	100	300	
Frequentie ledigen	Keer/jaar	0,25	0,25	
Intrest	%	0,50%	2%	
Jaarlijkse onderhoudskost per put	€/put.jaar	25	75	50,00
Jaarlijkse investeringskost per put	€/put.jaar	17,67	33,10	
Aantal installaties (2)		1.519.000	1.519.000	
Totale jaarlijkse onderhoudskost	€/jaar	37.975.000	113.925.000	75.950.000
Totale jaarlijkse investeringskost	€/jaar	26.840.626	50.273.034	38.556.830
Totale kost per jaar	€/jaar	64.815.626	164.198.034	**114.506.830**

Tabel 15 Kengetallen kosten septische putten in 2023.

(1) Kostprijs septischeputten o.b.v. persoonlijke communicatie VLARIO
(2) Aantal septische putten o.b.v. rapport VLARIO (2023)

Er wordt verder gerekend met het gemiddelde bedrag.

B.7.2 Zelfvoorziening afvalwaterketen: bedrijven

- *Situering, methode en bronnen*

Voor industrie bouwen we voort op de informatie over toegepaste zuiveringstechnieken uit de “integrale milieujaarverslagen” (IMJVs). Dit omvat informatie voor rapportage-plichtige bedrijven (bedrijven met de grootste afvalstromen en bedrijven die via een steekproef zijn geselecteerd)[4]. De uitgaven voor industrie zijn exclusief de uitgaven m.b.t. afvoer en verwerking vloeibare afvalstoffen.

Voor de industrie onderscheiden we 16 zuiveringstechnieken die we kunnen groeperen in 4 groepen (primaire, secundaire, tertiaire en verregaande zuivering) en die al dan niet in combinatie kunnen worden toegepast op de afvalstromen van de bedrijven.

Voor deze zuiveringstechnieken schatten we het volume waarop dit wordt toegepast (in m³ jaar) op basis van de informatie uit de IMJV-jaarverslagen, gekoppeld aan lozingsgegevens 2023 uit de databank van de Gewestelijke milieuvergunningscommissie. Dit zijn jaargegevens gebaseerd op debiet-, tijdgebonden en schepstalen. Deze rapportage omvat zowel bedrijven die lozen op riool als op oppervlaktewater. Ten tweede schatten we per zuiveringstechniek de investeringen (in functie van aantal bedrijven) en werkingskosten (in functie van volumes), waarbij we onderscheid maken naar de omvang van de installaties en bijhorende schaalvoordelen. Het product van deze twee elementen geeft de zuiveringskosten per jaar. Tot slot toetsen we dit resultaat aan andere informatie m.b.t. deze kosten.

Gezien er niet voor alle bedrijven met afvalwaterzuivering zowel IMJV-jaarverslagen als lozingsgegevens beschikbaar zijn, onderschatten we het aantal zuiveringen en de gezuiverde volumes.

a) Schatting van volumes waarop de technieken worden toegepast

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de onderscheiden zuiveringstechnieken en in welke mate deze technieken worden toegepast voor de bedrijven waarvoor we zowel zuiveringstechnieken uit de IMJVs en lozingsgegevens beschikbaar hebben. Verder hebben we voor deze bedrijven informatie over de volumes afvalwater waarop de onderscheiden zuiveringstechnieken worden toegepast (zie onderstaande tabel). Dit laat toe om de bedrijven op te delen in klasses naar de omvang van de installaties (in m³ behandeld afvalwater per dag). De grenzen zijn gebaseerd op indeling in drie klasses naar omvang van de installaties voor de schatting van de investerings- en werkingskosten.

Onderstaande tabel geeft aan welke technieken het meest worden toegepast en op welke volumes. Het illustreert dat primaire behandeling vaker en op groter volumes wordt toegepast.

Daarnaast geven we aan voor welke geloosde volumes in de lozingsdatabank we geen informatie hebben in de IMJVs. Samengevat komt dit erop neer dat we informatie hebben over de zuiveringstechnieken toegepast op 680 miljoen m³ afvalwater, of 93% van de totale afvalwaterstroom van deze bedrijven. Naarmate de bedrijven groter zijn, is er meer info beschikbaar.

[4] Voor meer info zie Integraal Milieujaarverslag | Vlaanderen.be

	Aantal bedrijven			Totale jaardebieten		
	Klasse 1	**Klasse 2**	**Klasse 3**	**Klasse 1**	**Klasse 2**	**Klasse 3**
Geen zuivering of onbekend	792	243	19	4.000.569	11.356.394	31.794.659
1. Primaire behandeling						
rooster	14	56	46	172.059	4.568.344	31.265.587
zeefbocht / trommelfiltratie	2	5	1	11.534	237.449	217.691
bezinking	38	89	90	338.815	7.319.989	118.257.386
flotatie	8	38	25	91.981	3.027.435	33.253.445
fysico-chemie	32	90	95	299.296	7.207.533	125.218.755
olie/ benzineafscheider + coalescentiefilter	3	12	14	23.379	915.694	24.817.500
2. Secundaire behandeling						
biologische zuivering	7	58	68	86.888	4.980.852	93.177.806
anaërobe zuivering	0	9	25	0	962.141	25.240.201
N-verwijdering	0	31	30	0	3.028.486	56.004.296
defosfatatie	2	14	18	30.580	1.326.953	8.212.220
3. Tertiaire behandeling						
fijnfiltratie (zandfiltratie)	2	32	36	20.213	2.492.604	39.014.135
P-verwijdering	6	11	16	66.772	1.039.631	26.975.080
IOW	1	15	6	16.148	1.201.915	3.107.162
indampen	0	0	1	0	0	213620,2
4. Tertiaire verdergaande behandeling						
membraanfiltratie	1	21	26	16.148	1.663.877	41.693.183
AK-behandeling	2	15	13	26.122	1.274.152	11.419.050
Totaal						
Totaal bedrijven / volume	910	739	529	5.200.504	52.603.450	669.881.774
% onbekend	87%	33%	4%	77%	22%	5%

Tabel 16 Aantal bedrijven en volumes afvalwater waarvoor zuiveringstechnieken worden toegepast in 2023.

Klasse 1,2,3 : indeling naar omvang van de gemiddeld geloosde volumes op dagbasis. Klasse 1: < 50m^3/dag; Klasse 2: 50-500m^3/dag; Klasse 3: > 500m^3/dag.

b) Kengetallen kosten voor deze zuiveringstechnieken

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de geschatte eenheidskosten voor investeringen en onderhoud voor de verschillende klasses. De kostenschatting is gebaseerd op een studie naar kosten van zuiveringstechnieken ter onderbouwing van de kostenschatting voor het MKM-water (VITO-RA, 2005). De kosten werden geïndexeerd volgens de afzetprijsindex in de bouwnijverheid (Statbel, 2021). Voor investeringen zijn de cijfers het gemiddelde van de lage en hoge schatting in functie van de omvang van de installaties. Grotere installaties zijn duurder maar zijn – uitgedrukt per m³ behandeld afvalwater - goedkoper. Voor werking en onderhoud is de lage schatting weerhouden voor klasse 3, de hoge voor klasse 1 en is voor klasse 2 het gemiddelde van de twee schattingen gehanteerd. In het geval verschillende technieken worden gecombineerd moet men de kosten optellen.

	Investeringskost (€/installatie)			Onderhoudskost (€/jaar.m³)		
	Klasse 1	**Klasse 2**	**Klasse 3**	**Klasse 1**	**Klasse 2**	**Klasse 3**
1. Primaire behandeling						
rooster	5.689	5.689	12.191	0,16	0,09	0,01
zeefbocht / trommelfiltratie	16.255	27.227	81.274	0,57	0,29	0,02
bezinking	32.510	60.955	121.911	0,16	0,09	0,01
flotatie	81.274	130.038	487.644	1,22	0,65	0,08
fysico-chemie	101.592	406.370	1.056.562	1,63	1,26	0,89
olie/ benzineafscheider + coalescentiefilter	4.064	18.693	138.166	0	0	0
2. Secundaire behandeling						
biologische zuivering	97.529	568.918	3.738.604	2,44	1,58	0,73
anaërobe zuivering	0	812.740	4.063.699	0,81	0,49	0,16
N-verwijdering	105.656	243.822	975.288	0,13	0,08	0,03
defosfatatie	0	243.822	975.288	0,13	0,08	0,03
3. Tertiaire behandeling						
fijnfiltratie (zandfiltratie)	12.191	28.446	81.274	0,16	0,12	0,08
P-verwijdering	81.274	345.414	772.103	0,89	0,57	0,24
IOW	43.888	101.592	142.229	0,16	0,12	0,08
indampen	479.517	479.517	0	0	0	0
4. Tertiaire verdergaande behandeling						
membraanfiltratie	60.955	203.185	690.829	0,24	0,20	0,16
AK-behandeling	12.191	36.573	272.268	0,33	0,18	0,03

Tabel 17 Kengetallen voor investerings- en werkingskosten per zuiveringstechniek en klasse in 2023.

Klasse 1,2,3 : indeling naar omvang van de gemiddeld geloosde volumes op dagbasis. Klasse 1: < 50m³/dag; Klasse 2: 50-500m³/dag; Klasse 3: > 500m³/dag.

c) Totale kosten

Om de totale kosten in te schatten schrijven we de investeringen af over 10 jaar aan een intrestvoet van 4%, analoog met de aannames uit het MKM water en VITO-RA, 2005. De totale kosten schatten we ruwweg op 250 miljoen euro per jaar (zie onderstaande tabel). Het leeuwenaandeel van deze kosten gaat naar fysico-chemie (primaire behandeling) en biologische zuivering (secundaire behandeling) omdat zij veel worden toegepast op grote volumes en de kost per m³ vrij hoog is.

	Jaarlijkse kosten (€/jaar)				
	Klasse 1	**Klasse 2**	**Klasse 3**	**Alle bedrijven**	**Aandeel**
1. Primaire behandeling					
rooster	37.788	429.132	323.248	790.168	0,3%

zeefbocht / trommelfiltratie	10.570	86.258	13558,86337	110.387	0,0%
bezinking	207.383	1.293.529	2.313.872	3.814.784	1,2%
flotatie	192.298	2.577.651	4.205.692	6.975.641	2,2%
fysico-chemie	887.314	13.588.822	124.322.434	138.798.570	44,1%
olie/ benzineafscheider + coalescentiefilter	1.503	27.656	238.484	267.643	0,1%
2. Secundaire behandeling					
biologische zuivering	296.023	11.962.128	99.500.034	111.758.184	35,5%
anaërobe zuivering		1.371.014	16.628.177	17.999.191	5,7%
N-verwijdering		1.178.029	5.428.002	6.606.031	2,1%
defosfatatie	3.977	528.701	2.431.371	2.964.049	0,9%
3. Tertiaire behandeling					
fijnfiltratie (zandfiltratie)	6.292	416.104	3.531.567	3.953.962	1,3%
P-verwijdering	119.817	1.059.916	8.100.210	9.279.943	2,9%
IOW	8.036	334.408	357.745	700.189	0,2%
indampen			0	0	0,0%
4. Tertiaire verdergaande behandeling					
membraanfiltratie	11.453	864.143	8.991.639	9.867.235	3,1%
AK-behandeling	11.498	295.459	807.615	1.114.572	0,4%
Totale kost	1.793.950	36.012.952	277.193.650	**315.000.552**	

Tabel 18 Raming kosten voor eigen zuivering afvalwater bij bedrijven in 2023.

Klasse 1,2,3: indeling naar omvang van de gemiddeld geloosde volumes op dagbasis. Klasse 1: < 50m³/dag; Klasse 2: 50-500m³/dag; Klasse 3: > 500m³/dag.

B.7.3 Zelfvoorziening afvalwaterketen: landbouw

- *Situering, methode en bronnen*

Voor landbouw situeren de kosten van eigen maatregelen zich vooral in mestbeleid of de beperking van (voornamelijk) diffuse lozingen van nutriënten (nitraten en fosfaten) met het oog op het behoud of verbetering van waterkwaliteit. Hierbinnen onderscheiden we zes maatregelengroepen waarvoor we binnen de context van deze studie de kosten kunnen schatten:

- Mestverwerking
- Mestopslagcapaciteit
- Aangepaste voedertechnieken
- Staalnames
- Aangepaste bemestingstechnieken
- Waterzuivering

Deze lijst is niet volledig, en zijn er nog andere types van maatregelen of problemen die relevant zijn voor waterkwaliteit, maar waarvoor we onvoldoende data hebben om een raming te maken of waarvoor kosten hoofdzakelijk gecompenseerd worden door subsidies. Het betreft bijvoorbeeld: niet-gecompenseerde opbrengstverliezen door lagere bemesting. Perceelbeheer (bufferstroken, houtkanten…) wordt deels meegenomen via instrument C.1 Vlaamse overheid Omgeving en Landbouw via ecoregelingen.

Daarnaast zijn er ook nog andere ingrepen met een positieve impact op waterkwaliteit, maar die we eerder situeren bij de verbetering van bedrijfsprocessen en verhogen van opbrengsten, dan bij het verbeteren van waterkwaliteit. Voorbeelden hiervan zijn efficiëntiewinsten in productie (hogere melkproductie of vleesproductie per dier waardoor er per liter melk of kg vlees minder stikstof of fosfor wordt geproduceerd) en de verbeterde opslag van veevoer (sleufsilo's).

Net als bij watervoorziening houden rekening met toelages uit het VLIF om zo de eigen financiering van de sector te ramen. De toelages vanuit het VLIF zelf worden meegenomen in instrument C.1.

De aannames die we hier maken (bijv. het niet weerhouden van kosten van sleufsilo's) zijn consistent met de selectie van steunmaatregelen uit het VLIF.

a) Mestverwerking

i. Methode

We hanteren een eenvoudige methode waarbij we rekening houden met de meest recente data m.b.t. hoeveelheden mest dat verwerkt wordt, en informatie m.b.t. de eenheidskosten voor mestverwerking. Hierbij wordt onderscheid gemaakt naar het type mest (varkens, pluimvee, rundvee). Voor dit rapport is er gebruik gemaakt van de VCM-mestenquête van 2022, aangezien die van 2023 (nog) niet beschikbaar is (VCM, 2025).

Totale kost mestverwerking (€/jaar) = hoeveelheid verwerkt mest (kg N/jaar) x eenheidskost (€/kgN)

ii. Hoeveelheden te verwerken mest

Naar jaarlijkse gewoonte bevraagt het VCM de mestverwerkingssector over de stand van zaken en evoluties in de mestverwerking in Vlaanderen. Uit de resultaten van de recente bevraging over het jaar 2022 kwam naar voren dat er bijna 38,6 miljoen kg stikstof uit dierlijke mest (incl. export) werd verwerkt in Vlaanderen (VCM, 2021).

iii. Eenheidskosten

Voor de onderscheiden fracties mest hanteren we de eenheidskosten per kg N zoals opgelijst in Tabel 19, gebaseerd op een analyse van VCM en de Vereniging van Mestverwerkers in 2020. Deze kosten omvatten de transportkost en de verwerkingskost, en zijn gebaseerd op een gemiddelde voor verschillende verwerkingstechnieken.

iv. Totale kosten per jaar

Op basis van de verzamelde gegevens schatten we de totale kosten per jaar op 44,2 miljoen euro.

Type mest	**Hoeveelheid te verwerken mest (kg N)** (1)	**Min. prijs (€/kg N)** (2)	**Max. prijs (€/kg N)** (2)	**Gem. Prijs (€/kg N)** (2)	**Totale kost mestverwerking (€/jaar)**
Varkensmest	15.755.474	2,1	2,7	2,4	37.813.138
Rundermest	2.440.954	1,8	2	1,9	4.637.813
Pluimveemest	17.193.086			0,1	1.719.309

Anderen	3.249.300				-
Totaal	38.638.814,00				**44.170.259**

Tabel 19 Kostenraming voor mestverwerking in 2022.

(1) Operationele mestverwerkingscapaciteit in Vlaanderen inclusief export via VCM-enquête operationele stand van zaken (VCM, 2021)
(2) VCM, persoonlijke communicatie

b) Mestopslagcapaciteit

i. Methode

De raming is eveneens gebaseerd op een inschatting van de nodige volumes (op basis aantal dieren), de eenheidskosten voor meststockage en het aandeel van deze kost dat kan toegerekend worden aan waterbeleid. In een laatste stap corrigeren we voor overheidssteun vanuit het VLIF m.b.t. mestopslag.

Kost meststockage (€/jaar) = m³ stockage (m³/jaar) x eenheidskost (€/m³) x aandeel water (%)

Eigen kost meststockage landbouw = totale kost x (1 – subsidiepercentage VLIF)

Onderstaande berekening slaat enkel op veehouderij. Er wordt verder onderzocht in welke mate we dit ook kunnen toepassen op tuinbouw.

ii. Vereiste opslagcapaciteit

We schatten de nood voor 2023 in op basis van het aantal dieren in 2023 en kengetallen voor de vereiste opslagcapaciteit per dier. We nemen verder aan dat dit voor 100% wordt geïmplementeerd. Op deze wijze schatten we de vereiste opslagcapaciteit op 13,03 miljoen m³ in 2023.

Type dier	**Aantal dieren (1)**	**Vereiste opslagcapaciteit**	
		Per dier (m³/dier) (2)	**Totaal (miljoen m³)**
Runderen			
Melkkoeien	335.753	9,00	3,02
Zoogkoeien	116.425	2,45	0,29
Rest runderen	781.447	7,00	5,47
Varkens			
Zeugen	339.103	2,00	0,68
Rest varkens	4.698.007	0,60	2,82
Pluimvee			
Vleeskippen	32.050.832	0,01	0,32
Legkippen	14.078.000	0,03	0,42
Rest pluimvee	703.516	0,02	0,01
Totaal (miljoen m³)			**13,03**

Tabel 20 Raming vereiste mestopslagcapaciteit in 2023.

(1) Via (Statistiek Vlaanderen, 2021c)
(2) Via (VLAREM, 2019)

iii. Eenheidskosten

De jaarlijkse eenheidskost voor mestopslag wordt overgenomen uit de vorige versies van dit rapport en varieert tussen 1,5 en 5 euro per m^3. Het gaat hier over een range van kosten die enerzijds de investeringskosten, afgeschreven over 20 à 30 jaar aan 4% intrestvoet, vervatten en anderzijds de kosten voor de huur van mestopslag. Voor de centrale schatting wordt een kost van 2 euro per m^3 gehanteerd (De Nocker & Broekx, 2020).

Omdat er ook landbouwtechnische- en economische redenen zijn om te investeren in mestopslag, wordt er aangenomen dat slechts een beperkt deel van de kosten kan toegerekend worden aan waterbeleid. Voor de lage schatting is dit 50%, voor de centrale schatting 75% en voor de hoge schatting (bovengrens, overschatting) 100%. De resultaten worden weergegeven in Tabel 21.

Schatting	**Volume (mio. m^3)**	**Eenheidskost (€/m^3 jaar)**	**Aandeel water (%)**	**Totale kost (mio. €/jaar)**
Lage schatting	13,03	1,5	50%	9,77
Gemiddelde schatting	13,03	2	75%	19,54
Hoge schatting	13,03	5	100%	65,14

Tabel 21 Raming kosten mestopslag zonder correctie VLIF-bijdrage in 2023.

iv. Totale kosten met correctie VLIF

Landbouwers kunnen steun ontvangen uit het VLIF (Vlaams landbouwinvesteringsfonds) voor maatregelen m.b.t. mestopslag. Om dus de eigen financiering van de landbouwsector voor mestopslag te achterhalen moeten we deze steun uit het totale bedrag halen.

Op basis van persoonlijke communicatie met het Departement Landbouw & Visserij wordt de steun voor mestopslag geschat op 829.911 euro in 2023. Het gaat hier om de toegekende steun voor bijkomende mestopslag. Dit is alle mest die opgeslagen wordt op een manier die verder gaat dan wat wettelijk noodzakelijk is (op die manier kan nog beter bemest worden op de juiste momenten). Daarom zit deze code onder de categorie waterkwaliteit- en kwantiteit waarover gerapporteerd wordt in het activiteitenverslag.

	Schatting totale kost (mio €/jaar)		
	Laag	Centraal	Hoog
Totale kost (1)	9,77	19,54	65,14
Steun vanuit het VLIF (2)	0,830	0,830	0,830
Eigen financiering mestopslag (3)	8,9	**18,71**	64,31

Tabel 22 Kostenraming eigen financiering mestopslagcapaciteit in 2023.

(1) Totale kost voor de landbouwer
(2) Bron VLIF toegekende steun voor bijkomende mestopslag, dit is alle mest die opgeslagen wordt die verder gaat dat wat wettelijk noodzakelijk is (om die manier kan nog beter bemest worden op de juiste momenten). Daarom zit deze code onder de categorie waterkwaliteit- en kwantiteit waarover gerapporteerd wordt in het activiteitenverslag.
(3) = (1) - (2)

In de centrale schatting bedroeg de eigen financiering voor mestopslag die kan gelinkt worden aan waterbeleid 18,71 miljoen euro in 2023.

c) Aangepaste voedertechnieken

i. Methode

Via nutriëntenarme voeders en verbeterde voedertechnieken, wordt gestreefd naar een verlaging van de hoeveelheid nutriënten in de geproduceerde mest. Dit is toepasbaar voor varkens en pluimvee. Om de kosten vereenvoudigd te begroten, berekenen we de vermeden hoeveelheid nutriënten, en vermenigvuldigen dit met een eenheidskost per kg vermeden nutriënt.

Kost voedertechnieken (€/jaar) = vermeden nutriënten (kg N/jaar) x eenheidskost (€/kgN)

ii. Kostenraming

De vermeden hoeveelheden nutriënten worden niet meer gerapporteerd door VLM in het mestrapport, maar deze zijn nog wel beschikbaar op aanvraag. O.b.v. persoonlijke communicatie met VLM bedroeg dit voor 2023 12,6 miljoen kg N, voornamelijk bij de varkenssector.

De eenheidskosten zijn berekend op basis van de gemiddelde extra kosten per dier (varken, slachtkuiken) waarvoor de maatregel wordt toegepast en de gemiddelde vermeden nutriënten per dier. Voor varkens wordt de eenheidskost geschat op 3,6 euro per kg N, wat gebaseerd is op maatregelenfiches. De eenheidskost voor slachtkuikens is gebaseerd op ILVO, 2007, en houdt rekening met investeringskosten, werkingskosten en extra arbeid (ILVO, 2007). Wegens gebrek aan nieuwe informatie voor slachtkuikens, werd deze eenheidskost van het vorige rapport overgenomen (De Nocker & Broekx, 2020).

Dit resulteert in een totale jaarlijkse kost van 31,24 miljoen euro in 2023.

	Vermeden nutriënten (kg N/jaar) (1)	**Eenheidskost (€/kg N)**	**Totale kost**
Varkens	8.450.000	3,6 (2)	30.420.000
Slachtkuikens	4.100.000	0,2 (3)	820.000
Totaal	12.550.000		**31.240.000**

Tabel 23 Kostenraming eigen financiering aangepaste voedertechnieken in 2023.

(1) Persoonlijke communicatie VLM
(2) Via maatregelenfiches
(3) Via (ILVO, 2007)

d) Staalnames

Onder deze post ramen we de eigen kosten van de landbouwsector voor staalnames in het kader van het mestbeleid. Hiertoe worden verschillende staalnames onderscheiden namelijk fosfaat-staalnames en nitraatresidumetingen.

Kost staalnames (€/jaar) = aantal staalnames (x:jaar) x eenheidskost (€/staal)

Eigen kost landbouw staalnames = totale kost staalname – tegemoetkoming overheid

In Tabel 24 worden de kosten voor de verschillende staalnames geschat.

Voor fosfaat hangt de fosfaatbemestingsnorm af van de hoeveelheid plantbeschikbaar fosfaat in de bodem. De percelen worden ingedeeld in 4 klassen. De indeling gebeurt op basis van een staalname, en de indeling is 5 jaar geldig. We onderscheiden grasland en akkerbouw omdat de financiële tegemoetkoming vanuit de overheid (VLM) hoger is voor grasland dan voor akkerbouw. Deze kosten voor de overheid worden hier in mindering gebracht, maar zijn anderzijds meegenomen bij de kostenraming voor het instrument C1, financiering algemene middelen Vlaamse overheid, beleidsdomein omgeving.

Type	**Aantal staalnames (aantal/jaar)**	**Eenheidskost (€/staal)**	**Totale kost (€/jaar)**	**Kost voor overheid (€/jaar)**	**Eigen financiering (€/jaar)**
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
A) Fosfaat-grasland	4.808	70	336.560		
B) Fosfaat-akkerbouw	14.943	70	1.046.010		
C) Totaal fosfaat stalen	**19.751**		**1.382.570**	**113.875**	**1.268.695**
D) Groentestalen	9.521	75	714.100		714.100
E) Nitraatresidu	30.917	90	2.782.530	285.250	2.497.280
Totaal	**60.189**		**4.879.200**	**399.125**	**4.480.075**

Tabel 24 Kostenraming eigen kosten staalnames in 2023.

(1 A, B en C) Via VLM, persoonlijke communicatie
(1D) Data via Statistiek Vlaanderen (2024a); aanname: 1 staal per 2 ha; 28564 ha groenten, kruiden en sierplanten; toepasbaar op 2/3 van het aantal percelen
(1E) Tabel 1 uit het Nitraatresidurapport (VLM, 2024b)
(2A, B en E) Via VLM, persoonlijke communicatie
(2D) Prijs overgenomen vorig rapport
(3) = (1) x (2)
(4C) Data via VLM uit persoonlijke communicatie. Dit is niet opgesplitst tussen grasland en akkerbouw
(4E) Data via VLM uit persoonlijke communicatie
(5) Data op basis van persoonlijke communicatie met VLM. Voor nitraatresidu moet op een perceel per begonnen schijf van 2 ha een staal genomen en geanalyseerd worden. Er zijn twee types stalen voor nitraatresidumetingen. Enerzijds controlestalen, die zijn op kosten van VLM en bedragen 70 euro in 2020. Anderzijds zijn er opvolgstalen (zie tabel 1 Nitraatsresidurapport, VLM, 2024b), die zijn op kosten van de landbouwer en kosten 90 euro per staal.

e) Aangepaste bemestingstechnieken

De raming voor dit instrument is gebaseerd op de steunaanvragen bij het VLIF voor mestinjecteurs.

Maatregel	**Kosten en subsidies**
Mestinjecteurs	
Totale voorziene kost (1)	1.920.493
Steun vanuit het VLIF (2)	655.000
Eigen financiering waterzuivering (3)	**1.265.493**

Tabel 25 Kostenraming eigen kosten aangepaste bemestingstechnieken in 2023.

Bron: Persoonlijke communicatie Departement Landbouw & Visserij

(1) Totale kost voor de landbouwer: subsidiale kost + niet subsidiale kost. Voor mestinjecteur en andere emissiearme mestspreidingstechnieken uitgezonderd sleepslangbemester is er een steun van 30% van het totale bedrag.
(2) VLIF-steun voor maatregelen mestinjecteur en andere emissiearme mestspreidingstechnieken uitgezonderd sleepslangbemester
(3) = (1) - (2)

f) Waterzuivering

In verhouding tot industrie hebben we minder informatie over toepassingen en kosten m.b.t. waterzuivering in de landbouw. We kunnen dus geen methode toepassen gelijkaardig als voor industrie.
We hebben wel informatie uit de steunaanvragen bij het VLIF (Vlaams landbouwinvesteringsfonds), waarbij we de maatregelen 'waterzuivering + waterbehandeling' en 'opslag verontreinigd water/vetafscheider' weerhouden. In onderstaande tabel ramen we de eigen kosten en baseren onze schatting op deze informatie.

Maatregel	**Waterzuivering + waterbehandeling**	**Opslag verontreinigd water/Vetafscheider**	**Totaal**
Totale voorziene kost (1)	1.350.436	1.021.889	2.372.324
Steun vanuit het VLIF (2)	438.102	338.772	776.874
Eigen financiering waterzuivering (3)	**912.334**	**683.117**	**1.595.451**

Tabel 26 Kostenraming eigen kosten voor waterzuivering in 2023.

Bron: Persoonlijke communicatie Departement Landbouw & Visserij

(1) Totale kost voor de landbouwer: subsidiale kost + niet subsidiale kost
(2) VLIF-steun voor maatregelen waterzuivering+waterbehandeling en opslag verontreinigd water/vetafscheider
(3) = (1) - (2)

Bijlage C – Methode voor berekening instrumenten met betrekking tot beheer van watersystemen

C.1 Financiering uit algemene middelen Vlaamse overheid domeinen Omgeving en landbouw

- *Situering*

In dit deel bespreken we de uitgaven vanuit de beleidsdomeinen Omgeving en Landbouw. Deze uitgaven worden gefinancierd vanuit de algemene middelen van de overheid.

Vanuit het beleidsdomeinen Omgeving en vanuit de Vlaamse Milieumaatschappij worden uitgaven gefinancierd m.b.t. regulering en planning van het integraal waterbeleid en het operationele beheer van grondwater en onbevaarbare waterlopen van eerste categorie. De uitgaven van dit departement m.b.t. de afvalwaterketen (toelages vanuit het Minafonds voor bovengemeentelijke en gemeentelijke sanering) horen hier ook toe, maar zijn al eerder besproken en worden hier niet meegenomen.

Vanuit het beleidsdomein Omgeving en het Agentschap Landbouw en Zeevisserij worden ook maatregelen gefinancierd m.b.t. mestbeleid en m.b.t. bescherming van de biodiversiteit en het landschap (beheerovereenkomsten, plattelandsbeleid en landinrichting). Beide zijn relevant voor waterkwaliteitsbeleid, al is de link niet altijd éénduidig en zijn de maatregelen en hun kosten niet altijd goed af te zonderen. De kosten die we hiervoor meenemen moeten derhalve gelezen worden als een ruwe raming.

De doelgroepen dragen bij aan de financiering hiervan via hun bijdrage aan de algemene middelen.

Beleidsdomein	Omschrijving	Bedrag
Vlaamse Milieumaatschappij	Vlaams Energiebedrijf, Vlaamse Veerkracht actie 35, Programmatorische aanpak stikstof, Waterkwaliteit en -kwantiteit	139.695.000
Stroomgebiedbeheerplan	OVAM, ANB, VMM, departement omgeving, subsidies levend water	19.618.150
Vlaamse Landmaatschappij	Mestbeleid, personeel, fosfaatstalen, nitraatresiducampagne, beheersovereenkomst	26.618.354
Vlaams Landbouwinvesteringsfonds	Watervoorziening, mestbeleid en afvalwater	4.283.197
Ecoregelingen		10.145.173
Blue Deal	50% van de Blue Deal middelen ANB & 100% Blue Deal middelen VMM en Erosiesubsidies Departement Omgeving	74.076.101
Totaal		**274.435.975**

Tabel 27 Overzicht watergerelateerde uitgaven Vlaamse overheid domeinen omgeving en landbouw in 2023.

C.2 Financiering uit algemene middelen Vlaamse Overheid domein mobiliteit

- *Situering*

Vanuit het beleidsdomein mobiliteit en gerelateerde agentschappen (De Vlaamse Waterweg en Agentschap voor Maritieme Dienstverlening en Kust) worden uitgaven gefinancierd m.b.t. het beheer van bevaarbare waterlopen, kanalen en havens en voor beheer van de kustzone en kustverdediging.

De doelgroepen dragen bij aan de financiering hiervan via hun bijdrage aan de algemene middelen

- *Bron*

Hieronder worden de methodes en bronnen voor de verschillende agentschappen vermeld. Alle informatie werd via persoonlijke communicatie met de agentschappen verkregen.

De totalen zijn te vinden in Tabel 28.

Organisatie	**Bedrag**
Agentschap voor Maritieme Dienstverlening en Kust	32.880.000
Departement Mobiliteit en Openbare Werken	46.593.719
De Vlaamse Waterweg	130.461.990
Totaal	**209.935.709**

Tabel 28 Totale uitgaven beleidsdomein mobiliteit in 2023.

a) Agentschap voor Maritieme Dienstverlening en Kust – afdeling Kust

De gegevens zijn gebaseerd op persoonlijke communicatie met Agentschap Maritieme Dienstverlening en Kust. We hebben de cijfers opgesplitst in investeringskosten en reguliere onderhoudskosten.

Component	**Bedrag**
Investeringen	27.380.000
Reguliere onderhoudskosten	5.500.000
Totaal	**32.880.000**

Tabel 29 Uitgaven afdeling kust agentschap MDK in 2023.

Bron: o.b.v. persoonlijke communicatie MDK

b) De Vlaamse Waterweg

Betreft uitgaven met betrekking tot de business driver ‘Waterbeheersing’ van de Vlaamse Waterweg, alsook enkele lossen posten uit de business driver ‘Instandhouding patrimonium – waterbeheersing & onderhoudsbaggerwerken’ en ‘Milieuzorg – sanering & afvoer vervuilde gronden’. Voorbeelden van uitgaven die hieronder vallen zijn sigmaplan (verwerving & flankerende maatregelen, dijkenprogramma, studies, aanleg GOG's, scheldekaaien, herinrichting Demervallei), maar ook vervangen van stuwen in Demer, waterbalans project Albertkanaal, waterbeheersingsproject Maas en ORBP's (overstromingsrisicobeheerplan). Deze data zijn verworven uit persoonlijke communicatie met De Vlaamse Waterweg. In Tabel 30 worden deze uitgaven gerapporteerd voor jaar 2023.

Business driver	Vastgelegd bedrag
Waterbeheersing	122.164.107
Milieuzorg - sanering & afvoer van vervuilde gronden	1.041.867
Instandhouding patrimonium - structureel onderhoud - waterbeheersing	1.558.583
Instandhouding patrimonium - onderhoudsbaggerwerken	5.697.433
Totaal	**130.461.990**

Tabel 30 Uitgaven De Vlaamse Waterweg 2023.

Bron: o.b.v. persoonlijke communicatie met De Vlaamse Waterweg

c) Departement Mobiliteit en Openbare Werken

In deze post worden enerzijds kosten van het Waterbouwkundig Laboratorium (Tabel 31) meegenomen, en anderzijds uitgaven met betrekking tot maritieme toegang (Tabel 32). De uitgaven voor het Waterbouwkundig Laboratorium bedragen in totaal 7 miljoen euro, en omvatten personeelskosten, zowel beleidsmakend als uitvoerend, kosten van projecten, bestek (vooral bijstand), investeringskosten, onderhoudskosten en samenwerkingsovereenkomsten van de verschillende teams binnen het labo. De beleidsmakende personeelskosten zijn de effectieve personeelskosten. Voor de uitvoerende personeelskosten wordt de commerciële prijs in rekening genomen.

De uitgaven voor maritieme toegang bedragen 39 miljoen euro, en betreffen enkel de kosten voor baggerwerken voor vervuilde gronden gezien deze relevant zijn voor de uitgaven met betrekking tot het verbeteren van de waterkwaliteit. Deze data zijn verworven uit persoonlijke communicatie met Departement Mobiliteit en Openbare Werken

Post	Vastgelegd bedrag
Personeelskost: Beleidsmakende taken	751.520
Personeelskost: Uitvoerende taken	3.460.240
Bestek (vooral bijstand)	1.638.657
Investering	376.866
Onderhoud	939.142
Samenwerkingsovereenkomsten	108.265
Totaal	**7.274.690**

Tabel 31 Uitgaven Waterbouwkundig Labo 2023.

Bron: persoonlijke communicatie met Departement Mobiliteit en Openbare Werken

Post	Vastgelegd bedrag
Baggeren en verwerking	6.029.817
Verwerking op Amoras	33.289.212
Totaal	**39.319.029**

Tabel 32 Uitgaven maritieme toegang 2023.

Bron: persoonlijke communicatie met Departement Mobiliteit en Openbare Werken

C.3 Financiering uit algemene middelen Provincies

- *Situering*

Via dit instrument financieren de provincies hun eigen uitgaven m.b.t. waterbeheer van de onbevaarbare waterlopen van 2e categorie onder hun beheer, projecten die ruimte voor water creëren en integraal waterbeleid op niveau van het provinciebestuur.

Deze bijdrage wordt gefinancierd door alle doelgroepen in de mate dat zij via verschillende belastingen bijdragen aan de middelen voor de provincies. Dit omvat niet enkel lokale belastingen, maar ook overdrachten van hogere overheden aan lokale besturen.

- *Bron*

Cijfers bekomen vanuit bevraging van de provincies door VMM.

C.4 Polderbelastingen ter financiering Polders en wateringen

- *Situering*

Via dit instrument financieren polders en wateringen hun eigen maatregelen voor beheer van de onbevaarbare waterlopen waarvoor zij bevoegd zijn. Subsidies van hogere overheden zijn reeds inbegrepen in de hierboven besproken instrumenten.

De taken zijn gelijkaardig aan deze beschreven voor de provincies, maar dan voor waterlopen 3e categorie of voor waterlopen van 2e categorie gelegen in een polder of watering.
Polders en wateringen beheren ook waterlopen in opdracht van provincies of gemeenten, en krijgen hiertoe een vergoeding voor de gemaakte kosten. Deze kosten zijn reeds eerder meegenomen in vorige instrumenten (C3 of C5).

Alle doelgroepen dragen bij via dit instrument, in functie van de oppervlakte van de percelen waarvan zij eigenaar zijn of het genot hebben binnen de betreffende polders en wateringen. De aanslagvoet van de belasting wordt voor elke polder of watering afzonderlijk bepaald. Het betreft een aanslagvoet per hectare die wordt toegepast op de totale oppervlakte van de percelen binnen een bepaalde polder of watering die toebehoren aan een natuurlijke persoon of rechtspersoon. Vaak is de belastinggrondslag kleiner dan een hectare. In die gevallen wordt er een minimum aanslag toegepast.

Naast de polderbelasting ontvangen polders en wateringen ook middelen van provincies, gemeenten, Europese projectsubsidies en het Vlaams Gewest. In 2023 werden hun totale inkomsten geraamd op 24 miljoen euro, waarvan 7,5 miljoen euro afkomstig uit de polderbelasting. Voor de analyse wordt enkel de polderbelasting in rekening gebracht, aangezien de overige middelen louter doorstortingen zijn die reeds via andere instrumenten worden meegeteld.

- *Bron*

Cijfers bekomen vanuit bevraging van de Polders & Wateringen door VMM.

C.5 Financiering uit algemene middelen Steden en Gemeenten

- *Situering*

Onder dit instrument vatten we de uitgaven van de lokale besturen (steden en gemeenten) voor maatregelen m.b.t. waterbeheer (exclusief sanering; inclusief toelagen aan polders en wateringen). Het gaat hier voornamelijk over uitgaven voor projecten rond beheer van grachten en waterlopen en wegen, erosieprojecten, water - en natuurbeheer.

- *Bron*

Info bekomen via de beleids- en beheerscyclus fiches (BBC) van de steden en gemeenten. Deze informatie gaat uit van het Agentschap Binnenlands Bestuur. Om tot dit bedrag te komen werden de uitgaven onder ‘beleidsveld 03.19 Natuur en milieubeheer- overig waterbeheer’ in de jaarrekeningen van de gemeentes (exclusief OCMW) samengenomen (Agentschap Binnenlands Bestuur, z.d.).

C.6 Zelfvoorzieningen waterbeheer

- *Situering*

Dit instrument betreft de eigen financiering van maatregelen die de doelgroepen zelf nemen m.b.t. het waterbeheer.

Het betreft maatregelen m.b.t. waterkwantiteitsbeheer (vasthouden of vertraagde afvoer van hemelwater) en het beheer van grachten of waters op eigen terreinen. Opvang van hemelwater in het kader van hergebruik is reeds verrekend in het kader van de watervoorziening.

Er zijn weinig gegevens bekend m.b.t. de kosten van dit soort maatregelen. We hebben een eigen schatting gemaakt m.b.t. de kosten van afkoppelen bij huishoudens. Het gaat hier dus over het gescheiden afvoeren van regenwater. We hebben voor dit instrument dus enkel data voor huishoudens.

- *Bron*

De methode is gelijkaardig aan deze voor maatregelen rond watervoorziening en sanering bij huishoudens.

Gescheiden afvoer hemelwater	**Eenheid**	**Kengetallen kosten** (1)		
		Laag	**Centraal**	**Hoog**
Investering	€/woning	800	2000	3000
Onderhoud	€/woning			
Afschrijvingstermijn investering	Jaar	50	50	50
Intrest	%	1%	2%	2%
Totale jaarlijkse kost	€/woning	20,41	63,65	95,47
Aantal woningen in Vlaanderen (2)		3.254.829	3.345.783	3.345.783
Aantal woningen met gescheiden afvoer (3)		614.677,62	614.677,62	614.677,62
Totale kost per jaar	€/jaar	12.545.684	**39.122.030**	58.683.045

Tabel 33 Geschatte kosten voor gescheiden afvoer gemaakt door huishoudens in 2023.

(1) Gebaseerd op persoonlijke communicatie VLARIO
(2) Statbel (2025b)
(3) O.b.v. percentage geschatte bevolking aangesloten op gescheiden afvoer

Bijlage D – Tabel met bedragen per financieringsinstrument

A. Watervoorziening	Onderverdeling	2014	2017	2020	2023
Drinkwatercomponent Integrale waterfactuur (A1)	Huishoudens	375.220.000	432.890.846	477.419.327	512.362.458
	Landbouw			4.500.342	4.305.301
	Bedrijven	128.500.000	141.111.053	167.926.572	192.919.441
	Restgroep	10.280.000	11.620.000	1.727	
	Totaal	514.000.000	585.621.899	649.847.968	709.587.200
Vergoedingen aanvullende diensten drinkwatermaatschappijen (A2)	Totaal		35.101.501,80	46.260.163	60.566.132
Heffing winning grondwater (A3)	Inclusief bijdrage watermaatschappijen	23.000.000	23.300.000	25.980.982	30.812.152
	Exclusief bijdrage watermaatschappijen	9.600.000	9.700.000	10.938.889	14.308.779
Heffing captatie oppervlaktewater (A4)	Inclusief bijdrage watermaatschappijen	22.000.000	23.100.000	29.492.592	33.017.097
	Exclusief bijdrage watermaatschappijen	18.600.000	18.600.000	28.948.245	
Zelfvoorzieningen waterwinning en duurzaam watergebruik (A5)	Huishoudens (winning GW)	13.000.000		15.042.792	20.303.047
	Huishoudens (winning hemelwater)	89.000.000		108.438.536	146.171.073
	Bedrijven (winning GW)	11.000.000		7.797.995	8.966.571
	Bedrijven (winning hemelwater)	6.000.000		3.100.999	4.494.156
	Bedrijven (winning OW)	3.000.000		10.448.846	13.829.342
	Bedrijven (winning ander water)	9.000.000		36.484.218	43.759.875
	Bedrijven (winning koelwater)	95.000.000		79.713.519	118.473.935
	Landbouw (gebruik GW)	6.000.000		12.120.018	14.889.799
	Landbouw (gebruik hemelwater)	10.900.000		3.263.348	4.549.073
	Landbouw (gebruik OW)	100.000		277.300	406.660
	Landbouw (gebruik koelwater)			210	226
	Landbouw (gebruik ander water)			461.921	610.934
	Landbouw (toelage vanuit VLIF)	- 600.000		-782.691	-1.924.417
	Totaal	242.400.000	256.000.000	276.367.011	374.530.274
A. Watervoorziening – Totaal		**784.600.000**	**905.023.401**	**1.012.161.148**	**1.192.009.481**

B. Afvalwaterketen	Onderverdeling	2014	2017	2020	2023
Bovengemeentelijke saneringsbijdrage (B1.1)	Huishoudens			248.641.766	256.613.411
	Landbouw			800.868	608.802
	Bedrijven			81.825.746	92.710.219
	Restgroep			756	931
	Totaal	239.000.000	304.000.000	331.269.136	349.933.363
Bovengemeentelijke saneringsvergoeding (B1.2)	Huishoudens			75.817	34.300
	Landbouw			459.524	459.961
	Bedrijven			12.418.759	14.754.185
	Totaal	12.000.000	12.000.000	12.954.100	15.248.446
Gemeentelijke saneringsbijdrage (B4.1)	Huishoudens			333.861.818	347.930.133
	Landbouw			920.433	868.900
	Bedrijven			95.059.993	107.920.840
	Restgroep			1.070	1.309
	Totaal	316.000.000	397.000.000	429.843.315	456.721.182
Gemeentelijke saneringsvergoeding (B4.2)	Huishoudens			3.392.631	3.848.861
	Landbouw			633.148	638.970
	Bedrijven			10.655.909	12.122.300
	Totaal	19.000.000	13.500.000	14.681.689	16.610.130
Werkingstoelage DWM voor bovengemeentelijke saneringsbijdrage (B2)		130.000.000	135.000.000	123.048.000	153.188.000
Heffing waterverontreiniging (B3)		39.600.000	40.600.000	31.222.973	41.623.151
Subsidies Vlaamse overheid voor gemeentelijke riolering (B5)		127.000.000	129.000.000	24.047.295	101.491.000
Lokale financiering gemeentelijke sanering (B6)		15.024.919	6.761.516	10.932.237	18.476.113
Zelfvoorzieningen afvalwaterketen (B7)	Totaal	334.000.000	351.000.000	411.943.459	542.343.461
	Huishoudens (IBA)	5.000.000		6.685.135	11.373.375

	Huishoudens (septische put)	22.000.000		49.048.482	114.506.830
	Bedrijven (individuele zuivering afvalwater)	197.000.000		249.722.452	315.000.552
	Landbouw (mestopslagcapaciteit)	18.000.000		19.716.700	18.711.427
	Landbouw (mestverwerking)	69.000.000		51.430.401	44.170.259
	Landbouw (aangepaste bemestingstechnieken)	600.000		703.261	1.265.493
	Landbouw (staalnames)	5.400.000		4.240.681	4.480.075
	Landbouw (aangepaste voedertechnieken)	32.000.000		29.932.000	31.240.000
	Landbouw (Waterzuivering)	600.000		464.347	1.595.451
B. Afvalwaterketen – Totaal		**1.231.624.919**	**1.388.861.516**	**1.389.942.202**	**1.695.634.846**

C. Watersysteembeheer	**2014**	**2017**	**2020**	**2023**
Vlaamse overheid Omgeving en landbouw (C1) inclusief Blue Deal	126.300.000	125.607.000	138.857.163	274.435.975
Vlaamse overheid mobiliteit (C2)	108.000.000	108.000.000	148.256.626	209.935.709
Provincies (C3)	31.130.309	39.672.777	34.278.700	57.254.246
Gemeenten (C5)	12.600.000	10.600.000	8.427.024	9.252.827
Polderbelastingen Polders en wateringen (C4)	6.000.000	6.000.000	7.700.000	7.593.631
Zelfvoorzieningen waterbeheer (C6)	6.400.000	6.700.000	12.146.861	39.122.030
Blue deal			101.100.000	74.076.101 Vervat in C1
C. Watersysteembeheer - Totaal	**290.430.309**	**296.579.777**	**450.766.374**	**597.594.418**

Tabel 34 Detailtabel van uitgaven opgesplitst per watertaak, en per financieringsinstrument voor jaren 2014, 2017, 2020 en 2023.